

**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat d'Educació

Memòria del Treball de Fi de Grau

**Mirant pel forat del pany:
Un exemple de documentació pedagògica per a
les famílies del CEIP El Martinet.**

Ana Maria Duran Cabot

Grau d'Educació Infantil

Any acadèmic 2016-17

DNI de l'alumne: 43471715J

Treball tutelat per Maria Ferrer Ribot
Departament de Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació.

L'autor autoritza l'accés públic a aquest Treball de Fi de Grau.

Paraules clau del treball:
Documentació pedagògica, relació família-escola, comunicació, participació.

Mirant pel forat del pany.

RESUM:

Les famílies formen una part fonamental de l'escola i de l'educació en general, per tant, és prou important establir uns ponts de diàleg i canals de comunicació fermes i de qualitat amb elles. Una forma d'apropar-se a les famílies és mitjançant la documentació. El present treball està dividit en dues parts, una part més teòrica, on es parla dels usos que podem fer de la documentació en relació a les famílies, i una altra part més reflexiva, on s'analitza com s'utilitza i que se n'extreu de la documentació que el CEIP El Martinet realitza pensant en les famílies.

Paraules clau: Documentació pedagògica, relació família-escola, comunicació, participació.

ABSTRACT:

Families are an essential part of the school and education in general, so it is extremely important to establish strong bridges of dialogue and communication channels with them. One way to approach families is through documentation. The present work is divided into two parts; a theoretical part, where we will discuss the uses of documentation in relation to families, and another more reflexive one, where we will analyze the way in which the documentation is used as well as the benefits we obtain. This evaluation will be carried out by taking into consideration the documentation that the CEIP El Martinet has designed for the families.

Key words: Pedagogic documentation, family-school relation, communication, participation.

ÍNDIX:

	Pàgina
1. Introducció i justificació	4
2. Objectius	8
3. Fonamentació teòrica	9
3.1. El concepte de documentació	9
3.2. La relació família-escola i els diferents canals de comunicació	12
3.3. La documentació dirigida a les famílies	13
3.4. Com documentar per a les famílies	18
4. Metodologia	22
4.1. Disseny metodològic	22
4.2. Instruments emprats	23
4.3. Fases del treball	24
4.4. Criteris ètics	28
5. Treball de camp	29
5.1. Contextualització del centre	29
5.2. Recollida de dades	32
5.3. Resultats i anàlisi de les dades obtingudes	33
6. Conclusions	50
7. Referències bibliogràfiques	57
8. Annexes	59

1. Introducció i justificació.

Les famílies formen una part fonamental i inseparable de l'escola, i per tant, és prou important establir uns ponts de diàleg i canals de comunicació fermes i de qualitat amb elles. Hi ha moltes formes d'apropar-se a les famílies; possiblement el primer que se'ns ocorre és parlar de les entrades i sortides, de les entrevistes, de les reunions de grup, etc. Però hi ha altres maneres molt més subtils que, fins i tot, de vegades ni ens aturem a pensar que puguin estar relacionades amb elles. Un exemple del que estic parlant n'és la documentació pedagògica.

De cada vegada, veiem a més mestres amb la càmera de fotos penjant o amb el bloc i el llapis a la mà. De cada cop, i per sort, trobem més docents interessades en l'observació i posterior documentació dels processos que realitzen els infants. Però, a què i a qui va destinada aquesta? La documentació pot tenir diversos objectius, ja sigui per mostrar als infants les seves pròpies conquestes i les seves experiències, per donar importància a la infància, per donar a conèixer un projecte educatiu, per compartir amb les famílies el que fan els infants, per reflexionar sobre la pròpia pràctica educativa, etc.

El següent treball està centrat en el tipus de documentació que va dirigida a les famílies. Per a mi és un tema bastant interessant, i he escollit tractar aquest tema per diverses raons:

1. Primerament, perquè penso que a les escoles, a l'hora de documentar, no es té massa en compte a les famílies, el seu punt de vista i les seves necessitats. Per tant, veig necessari el fet d'investigar sobre la documentació adreçada a les famílies, els seus beneficis, els seus usos i la manera de realitzar-la d'una forma adient i de qualitat.
2. Trobo que la documentació és una eina molt potent, i en concret, una eina molt positiva per a les famílies que, per tant, s'ha de potenciar. La documentació permet fer als pares participants de les experiències que viuen els infants en el dia a dia a l'escola. A més, com diu Hoyuelos (2007), "la documentació ofereix a les famílies l'oportunitat de veure les paraules, d'observar com caminen els processos infantils (per no valorar-ne solament els productes) i de conèixer millor el seu fill o filla".

3. M'interessa molt el fet d'aprendre a fer una documentació de qualitat i que aquesta serveixi de veritat per apropar-se més a les famílies. Fer de la documentació més que una simple narració o fotografia, fer d'aquesta una forma de comunicació amb les famílies.
4. Penso que darrere de la documentació dirigida a les famílies hi ha una gran quantitat de beneficis dels quals s'ha de fer ressò, ja siguin beneficis pels propis pares, per la relació família-infant, per la relació família-escola, i també pel canvi de mirada i de fer que pot suposar a les famílies.
5. Per acabar, també trobo molt interessant tractar aquest tema perquè actualment a les meves pràctiques al CEIP El Martinet estic vivint molt de prop el fet de documentar, i en concret, de realitzar documentacions dirigides exclusivament a les famílies. Ho trobo un tema molt interessant, i m'agradaria investigar que hi ha darrere de la mirada d'uns pares cap a un plafó de documentació i, també, baix quins eixos les mestres el realitzen.

Per a realitzar el següent treball m'he centrat sobretot en una sèrie de preguntes i hipòtesis sobre les quals m'agradaria investigar i reflexionar:

- Què aporta la documentació a les famílies? Quins beneficis se'n poden extreure?
- Quina opinió en tenen les famílies sobre la documentació que llegeixen? I els infants?
- Quins objectius tenen les mestres darrere de la documentació que mostren a les famílies?
- La documentació pedagògica és una bona eina de comunicació per millorar la relació amb les famílies?
- Quins processos documentar?
- Quin llenguatge i vocabulari s'hauria d'utilitzar? Quines fotografies escollir?

Per tal de respondre a aquestes preguntes i als diversos dubtes que em plantejo, el treball es divideix en dues parts. Una primera part més teòrica, on es realitza una recerca bibliogràfica sobre la documentació pensada per a les famílies, tenint en compte els beneficis, els objectius, la funcionalitat, l'estètica, etc. I una segona part més pràctica i reflexiva on s'investiga una mica més sobre el tema, centrant-nos en el treball que es realitza al CEIP El Martinet, concretament sobre el projecte de documentació que duen a terme les mestres: "Històries de les nostres". També s'ha volgut analitzar el que pensen i opinen les famílies, les mestres i els infants sobre aquesta documentació, per extreure així noves hipòtesis sobre la documentació dirigida a les famílies i per verificar també els aspectes dels quals parlen alguns referents teòrics.

2. Objectius.

Per tal d'acotar millor aquest treball i obtenir una informació més concreta i focalitzada del que vull investigar i reflexionar m'he proposat alguns objectius a complir. Això possiblement m'ajudarà a tenir més precisió en el tema que vull tractar i a no descentrar-me i tractar informació més enllà del tema proposat. Els objectius es divideixen en generals i específics:

Objectius generals:

- Investigar sobre la documentació dirigida a les famílies.
- Aprofundir sobre l'ús que fa l'escola El Martinet de la documentació.

Objectius específics:

- Revisar els referents teòrics en relació a la documentació pedagògica.
- Saber quins beneficis aporta la documentació a les famílies i a la relació família-escola.
- Conèixer l'opinió que tenen les famílies, mestres i infants sobre la documentació aportada pel centre.
- Analitzar quina estètica i funcionalitat ha de tenir la documentació dirigida a famílies.

3. Fonamentació teòrica.

Per tal d'aprofundir en la matèria i conèixer millor el tema de la documentació dirigida a les famílies és fonamental fer una recerca teòrica i saber que en diuen els pedagogs i investigadors. D'aquesta manera, a més de conèixer el tema en qüestió amb més profunditat, també tindrem la base per a dur a terme el treball de camp d'una forma més pensada i de qualitat.

Al llarg d'aquest apartat es tracten diversos temes. Primerament, es mostra una breu introducció al terme documentació i tot el que comporta documentar. Seguidament, s'entra dins el tema de la comunicació entre família i escola, per tal de comprendre quina és la importància de la relació entre ambdues parts, i així capficar-nos dins el tercer apartat, el centre d'aquest treball, què aporta la documentació pedagògica a les famílies. Per acabar, es fa una breu explicació de com realitzar la documentació específicament adreçada a les famílies.

3.1. El concepte de documentació.

La documentació pedagògica, terme fins fa poc desconegut, és una pràctica que aquests darrers anys s'ha anat introduint a les escoles, sobretot a educació infantil. Hi ha moltes definicions del terme documentació, que més endavant tractarem, però cal saber que la documentació pedagògica no va sola, al darrere hi porta molts altres conceptes que, sense ells, aquesta documentació no tindria cap valor.

La documentació és un procés que neix a partir de l'escolta i de l'observació, i que es consolida amb la reflexió i interpretació del recollit. L'escolta, com a actitud receptiva, ens ajuda a interpretar les actituds i missatges dels demés, a recollir-los i a donar-los veu, i ens dona l'oportunitat de créixer i fer créixer als altres (Altimir, 2006). L'observació, per altra banda, ens permet posar-nos en contacte amb allò que percebem, fer-nos preguntes, pensar, reflexionar... captar moments. Per acabar, la interpretació o reflexió és l'aspecte que fa que tot el treball realitzat fins al moment cobri sentit i ens faci créixer professionalment i personalment. Per tant, com podem observar, *“la escucha, la observación, la documentación y la interpretación se tejen juntos en lo que definiría como un “movimiento en espiral”, en el cual ninguna de estas acciones puede separarse de las otras”* (Rinaldi, 2001, 5).

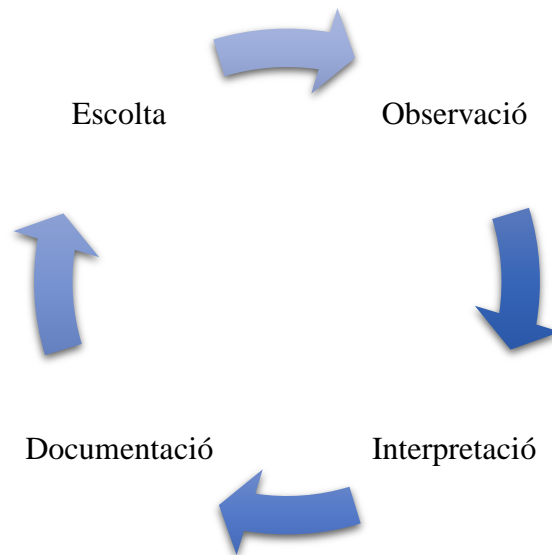

Figura 1: El trajecte escolta-observació-interpretació-documentació. Font: Xarxa Territorial d'Educació Infantil a Catalunya, 2008; adaptat.

Un cop sabem que documentar duu molts més termes al seu costat, cal definir el concepte. Documentar, en el sentit etimològic de la paraula significa “donar prova, ratificar, comunicar quelcom que es considera important o significatiu”. Però documentar pedagògicament és molt més que plasmar allò que ha passat en algun lloc, documentar, com diu Hoyuelos (2007, 9), significa “deixar constància estètica i narrada de manera visual, audiovisual i escrita d’una tasca realitzada”. Altimir (2006), va una passa més enllà i afirma que la documentació és tot un recull d’imatges, produccions, moments, converses, idees, històries, etc. dels infants i dels adults que s’interpreten i reflexionen per mostrar-se a algú.

Però això no acaba aquí, perquè revisant algunes definicions de documentació que presenten els referents teòrics que he cercat, m’he n’adono de la quantitat i de la varietat que es donen, i que totes elles parlen d’algun aspecte en concret de la documentació. Per tant, es pot dir que aquest concepte és un terme molt ampli que inclou una gran quantitat de característiques, objectius i escenaris, i que implica tant a mestres, com a famílies, infants i comunitat.

Pels mestres, la documentació és un instrument indispensable, ja que els permet créixer professional i personalment, reflexionar sobre la seva pràctica educativa i repensar les seves actuacions i intervencions. La documentació esdevé un procés de recerca permanent, un lloc de confrontació, de formació, un espai de reflexió entre els mestres i amb les famílies, un lloc on poder repensar-se i créixer (Bonàs, 2006). Parlar de documentació significa parlar de la

professionalitat dels mestres, es tracta d'anar més enllà de la pràctica del dia a dia, permetent així que els coneixements professionals d'aquests evolucionin. Per altra banda, documentar no és cosa d'una sola persona, ja que es necessita de diàleg. Cal documentar en grup, compartir les reflexions amb els altres membres de l'equip, per així poder créixer encara més i extreure un anàlisi més objectiu i amb múltiples punts de vista de la pràctica educativa. Aquesta multiplicitat de veus, a més, ofereix l'ocasió de revisar i remodelar el projecte educatiu de l'escola, i de no limitar la laboriositat dels mestres únicament en el saber fer (Galardini i Iozzelli, 2010).

La documentació, per altra banda, ens permet donar visibilitat i reconeixement a allò que passa en el context educatiu. La documentació dóna força a la veu dels infants i envia una imatge d'infant capaç, potent i protagonista dels seus aprenentatges, que demana i reivindica amb força ser escoltat per ser més ben comprès (Altimir, 2008). No cal documentar grans històries o produccions, com diuen Galardini i Iozzelli (2010, 10) "es tracta de coses petites "ordinàries" però que es converteixen en extraordinàries, perquè hi ha un jo que se n'adona, les anota, i en fa memòria per ell mateix i pels altres". Dignificar petites històries és també prou motiu per documentar, ja que documentar no deixa de ser un reconeixement profund per cada una de les persones, per cada un dels infants i les seves famílies.

I seguint parlant d'infants, la documentació no sols fa créixer als docents, també als infants. Els nens es senten valorats, veuen que el que fan és important, que es tenen en compte els seus pensaments i històries. A més, els ajuda a recordar una experiència, a fer memòria, i a vegades, fins i tot, a donar continuïtat a anteriors experiències i actuacions. La documentació, si és posada a l'abast de l'infant, brinda a aquest la possibilitat de valorar-se a ell mateix, de conèixer i reconèixer-se, de recordar el que va fer, reflexionar-hi i trobar el sentit de la seva actuació, el que Dolci (2008) anomena com a "metaconeixement". "És com una memòria de si mateix" (Hoyuelos, 2007, 9).

La documentació també aporta beneficis i és significativa per a la comunitat en general, per la societat. La documentació genera un sentit de pertinença, d'adhesió a l'escola, i fa que es construeixi una història i una memòria vers el centre, la qual servirà per reflectir als altres la identitat i el fer d'aquest (Davoli, 2010). Amb la documentació es dóna a conèixer als demés el que passa a les escoles. Fa de les escoles una institució transparent, que fa visible la seva

pràctica educativa i fa visibles als infants, mestres i famílies. Mitjançant la documentació l'escola es mostra tal com és.

Per acabar, la documentació també aporta grans beneficis a les famílies, els quals són tractats més extensament a l'apartat 3.3. La documentació fa que les famílies es sentin participants del dia a dia de l'escola i de les accions i jocs dels seus fills, i així com diu el títol d'aquest treball, els permet "mirar pel forat del pany", ja que tot i no ser-hi presents, poden veure, i fins i tot sentir, el que fan els seus fills a l'escola. Però, per fer que les famílies sentin tot això, primer cal deixar-les passar a l'escola, permetre que formin part d'aquesta i plantejar-se de quina forma crear ponts de diàleg i relació amb elles.

3.2. La relació família-escola i els diferents canals de comunicació.

Les famílies, com bé sabem, són imprescindibles a les escoles. La unió de família i escola contribueix a crear un ambient adequat, el qual ajudarà al desenvolupament saludable de l'infant, és a dir, a que creixi física, psíquica i emocionalment sa (Mir, Batle i Hernández, 2009). És per això que és summament important la presència i participació de les famílies en el context escolar; com deia Bronfenbrenner (1987, 235) "*el potencial evolutivo de ambos entornos de un mesosistema se ve incrementado si la persona no realiza sola la transición inicial para entrar al entorno*". I més endavant afegeix... "*El potencial evolutivo de la participación en entornos múltiples variara en relación directa con la facilidad y el alcance de la comunicación recíproca entre estos entornos. Tiene una importancia clave en tal sentido la inclusión de la familia en la red de comunicaciones*" (Bronfenbrenner, 1987, 241).

Un dels objectius bàsics de l'escola hauria de ser l'encontre amb les famílies, per tal d'aconseguir una confiança mútua, per intercanviar informació, per cercar la coherència entre els dos espais que envolten a l'infant i per fer possible un dia a dia a l'escola que inclogui als agents principals de l'educació, els pares (Díez, 2013). Com molt bé diuen Fontanet, Trullols, Romera, i Vilchez (2016, 43): "És indispensable que hi hagi diàleg i un vincle de confiança suficient entre família i escola per a què l'educació de l'infant sigui coherent i visqui l'escola amb llibertat; establint els seus propis vincles de confiança amb altres infants, amb els espais i els adults que l'acompanyen. Així doncs, es torna indispensable que les famílies participin de l'escola, que es relacionin amb ella, perquè relació és sinònim de comunicació."

Però... com podem afavorir aquesta proximitat entre família-escola? És necessari que des de l'escola es cerquin canals i espais de comunicació amb les famílies, que responguin a totes les demandes de relació d'aquestes i que siguin de qualitat. Les formes de relacionar-se amb les famílies poden ser molt variades i van des de contactes formals (reunions de grup, entrevistes, comissions de pares, celebracions, formació, etc.) a contactes informals (entrades i sortides, moments lúdics, etc.). Tot i això, també hi ha altres maneres de comunicar-se com poden ser mitjançant la mostra d'imatges o de les produccions dels infants, els taulells d'anuncis... (Díez, 2013). Segons Riera (2007), els contactes entre família i escola més freqüents segueixen sent els quotidians de tipus informal, però tot i que aquests canals són importants per generar un clima de confiança entre els dos agents, l'autora ens recomana tenir també en compte els contactes planificats i sistemàtics.

Entre tota la varietat que hi ha de canals i escenaris de comunicació família-escola, aquest treball analitza la documentació específicament dirigida a les famílies, en concret la que es duu a terme al CEIP El Martinet. La documentació és sols una de les eines per les quals arribar a les famílies, n'hi ha moltes més. Cal incloure a tots els pares i mares, respectar la diversitat de maneres d'entendre l'escola i de relacionar-se; per això, és important que l'escola pugui desplegar un gran ventall d'escenaris de comunicació on cada família pugui trobar el seu lloc, segons les seves necessitats i possibilitats. Sols es durà a terme una participació i comunicació real si els pares troben el seu lloc i es senten reconeguts a l'escola (Ferrer i Riera, 2015).

3.3. La documentació dirigida a les famílies.

“Cap mestre, cap pedagog, ni cap mare ni pare, no podrà tenir sol més idees ni idees millors de les que un grup de persones que dialoga pot arribar a produir” (Cagliari, citat per Altimir, 2006, 37)

Com hem observat al punt anterior, l'educació, si és compartida, molt millor. Una d'entre moltes altres formes de compartir l'educació entre família i escola, de crear una relació i un diàleg entre ambdós, és mitjançant la documentació. A continuació, s'intenten agrupar algunes de les **aportacions i beneficis** que ofereix la documentació dirigida a les famílies. Possiblement, existeixen més aportacions i beneficis dels que s'enumeren a continuació, però aquestes que s'han extret són, segons el que s'ha observat durant la fonamentació teòrica i

segons els objectius d'aquest treball, les més rellevants. Tot aquest recull d'aportacions i beneficis de la documentació cap a les famílies ens ajudarà posteriorment a realitzar el treball de camp i a observar uns ítems determinats.

1. Conèixer el centre:

La documentació permet a les famílies conèixer l'escola, ja sigui a l'hora d'escollir centre, com durant el dia a dia dels seus fills en aquest. Les fotografies i plafons serveixen per fer-los partícips del que hi ocorre, de les experiències viscudes, de la filosofia compartida, de la manera de fer i de sentir de l'escola, i del seu projecte educatiu real. A través de la documentació presentem el centre, la seva identitat, la seva història passada i el moment actual (Riera, 2005). Es tracta d'un instrument de llenguatge i comunicació per explicar als pares allò viscut i treballat a l'escola, una manera de deixar-los formar part del que fan els seus fills i de la forma de treballar que té l'escola. Com bé diuen Galardini i Iozzelli (2010, 11), “a les famílies se'ls ha de posar en situació d'entendre com està organitzat el servei, com s'ofereix als infants, quines experiències proposa i qui les anima. Confiar a les parets de l'entrada la tasca de documentar la història i les vivències significa posar en marxa un diàleg com a tret característic i permanent en la relació amb els pares”.

2. Transparència i confiança:

Una mica seguint el punt anterior, cal comentar que a sota de la documentació es troba un rerefons ètic de considerar l'educació i l'escola com a transparents (Hoyuelos, citat per Riera, 2005). Mitjançant la documentació, les parets de l'escola es tornen transparents, i els pares aconsegueixen veure el que realment hi succeeix allà, i no merament el que diu el projecte educatiu, cosa succeeix habitualment a les escoles. Dóna als pares la confiança i la tranquil·litat de deixar als seus infants allà, ja que l'escola no amaga res, el que es veu és el que hi ha.

3. Veure el que fa el seu infant:

Les famílies tenen dret a ser informades sobre l'evolució dels seus fills, necessiten matisos, impressions i observacions que els permetin veure aspectes dels seus fills des d'una altra perspectiva i altres contextos, i això, es pot aconseguir mitjançant la documentació. La documentació explica els moments i esdeveniments més significatius del dia a dia a l'escola, mostra el que fan els infants i dóna valor a allò que succeeix (Davoli, 2010). Amb la documentació els pares poden saber més coses sobre el que fa l'infant (o el que viu o experimenta, ja que no tot el que es documenta són produccions físiques).

4. Conèixer millor a l'infant:

A més de veure el que fa l'infant, la documentació també permet a les famílies conèixer millor al seu fill, o més ben dit, conèixer-lo en un altre context. “La documentació ofereix a les famílies l'oportunitat de veure les paraules, d'observar com caminen els processos infantils i de conèixer millor el seu fill o la seva filla” (Hoyuelos, 2007, 9). Mitjançant la documentació poden observar com juga, a què juga, quins interessos té, amb qui es relaciona i de quina manera ho fa, quines converses té, etc. La documentació permet a la família veure com l'infant es desenvolupa en els diferents contextos, a casa i a l'escola, i reflexionar sobre les diferències i semblances que hi veuen.

5. Reviure la pròpia infància:

La documentació també permet als pares, a més de conèixer als seus fills, conèixer-se més a ells mateixos. Els ofereix la possibilitat d'evocar el seu original imaginari infantil, tornar a quan eren petits i reviure aquelles situacions per les quals ara passa el seu fill. Diu Hoyuelos (2012, 14), parlant sobre la seva pròpia experiència... “Quan vaig veure la mà d'aquell nen sobre l'herba vaig recordar plàcidament el record de l'herba sobre la meva mà, quan devia tenir uns tres anys, fent-me pessigolles.”

6. Compartir la imatge d'infància:

Com ja s'ha comentat en apartats anteriors, un dels objectius de la documentació pedagògica és el de mostrar als demés una imatge d'infància potent i capaç. L'escola, mitjançant la documentació, mostra a les famílies la imatge que tenen ells d'infància, reivindiquen el valor de la infància, reflexionen sobre el fer dels infants... En definitiva, mostren la seva mirada vers la infància.

Mitjançant la documentació, podem veure amb major facilitat quina imatge i quins discursos s'han incorporat i produït, i quina veu i posició es dona a la infància (Dahlberg, 2005). Després que les mestres mostrin la seva imatge d'infància, les famílies possiblement miraran la infància amb uns altres ulls, canviaran algunes concepcions, en reafirmaran d'altres... i junts, mestres, infants i famílies, començaran a narrar una vida diferent. En paraules de Galadini i Iozzelli (2010, 15), “a través de la lectura i la reflexió sobre la documentació, els pares s'introdueixen en un nivell més elevat de coneixement, que els ajuda a canviar d'opinions i d'expectatives”. I això queda totalment demostrat al llegir algunes opinions de les famílies com

aquesta “en la seva mirada [la de la mestra] cap a l’infant trobem pistes per ubicar-nos i veure-hi més enllà. Mare del Mario de 5 anys” (Fontanet, Trullols, Romera, i Vilchez, 2016, 42).

7. Emocionar-se:

Mitjançant la documentació compartida, les famílies poden empatitzar amb l’infant, posar-se al seu lloc i sentir el que ell sentia en el moment en què es va realitzar la documentació; compartir les emocions amb ells i sentir-se part de l’experiència malgrat que no hi eren presents en aquell moment. Com molt bé recullen Ostiz i Martínez (2007, 26), referint-se a les emocions viscudes per les famílies: “Sents nervis i, sobretot, t’emociones, i això t’atorga la felicitat de veure que estan bé, que gaudeixen, que es desenvolupen...”.

8. Diàleg amb les mestres:

Una de les característiques de la documentació n’és el diàleg. El diàleg, primerament entre els mestres de l’equip, és fonamental per realitzar una bona documentació, per reflexionar sobre la pròpia pràctica educativa, per entendre millor la manera de fer de l’infant, per compartir idees i confrontacions, etc. Però, en segon lloc, el diàleg posterior a la publicació d’aquella documentació, és a dir, el diàleg que sorgeix entre mestre i famílies, també és important. La documentació permet això, que sorgeixi un diàleg, a vegades reflexiu i profund, entre les famílies i la mestra, permet dialogar sobre el projecte, sobre experiències concretes, sobre el que fa el seu fill, etc. (Riera, 2007). A més, cal dir, que el diàleg que sorgeix entre família i mestre va més enllà de les converses quotidianes, de les típiques preguntes “que ha menjat el meu fill?”, i deixa lloc a preguntes més subtils i reflexives, que sense la documentació possiblement no sorgirien (Galardini i Iozzelli, 2010).

9. Element de trobada amb els infants:

Seguint parlant de diàleg... la documentació també propicia el diàleg i la relació entre família i infant. La família, un cop coneix el que passa a l’aula, ja sigui perquè el seu infant surt a una documentació o perquè hi surten els seus companys, ja té més eines per poder iniciar una conversa amb l’infant, i com hem dit abans, abandonar les preguntes típiques i anar una mica més enllà. Mitjançant la documentació les famílies parlen més amb els infants, comparteixen vivències, moments junts...

A més, si aquesta documentació després pot ser vista a casa, amb més tranquil·litat, la comunicació és encara més elevada. Com diuen Boneta, del Agua i Borrueal (2007, 21), que la

documentació arribi a les llars “pot arribar a ser un element que vinculi escola i famílies, un element de trobada i reflexió comuna.”

10. Memòria viva:

I aquesta documentació que arriba fins a les cases, també serveix a les famílies per recordar el passat. Per veure que feia l’infant fa un temps i recordar-ho amb ell, per reflexionar sobre el seu procés, pensar en tot el que ha aconseguit fins ara...

Com s’ha pogut revisar, són múltiples les funcions i aportacions de la documentació pedagògica de cara a les famílies. Ara bé, la documentació té **dificultats o inconvenients?**

D’entre els referents teòrics amb els quals he basat el meu treball no he trobat gaire informació relacionada amb aquest tema, però això no vol dir que no existeixin inconvenients. Això serà estudiat i analitzat durant el treball de camp, ja que tot i que els referents teòrics no en diuen gaire, m’agradaria esbrinar si darrere de la documentació hi ha un pare preocupat pel seu fill, per si no fa el mateix que els altres, o per si no apareix a la majoria de documentacions.

Ara per ara, he trobat a Intxausti (2014) que, tot i parlar del que ocorre a les entrevistes, ens dóna una idea del que podria passar en alguna ocasió quan un pare llegeix una documentació. Mitjançant aquesta “les famílies van descobrint les característiques dels seus fills. En aquest procés poden fins i tot viure moments d’estranyesa en percebre trets en ell o en ella que el distingeixen i fins i tot el fan diferent de la resta de la pròpia família: “no és com el seu pare, ni com la seva mare, ni com el seu germà”. Aquest procés de personalització i individualització pot, a més a més, incentivar-se en participar en altres contextos que els ofereixen altres experiències” (Intxausti, 2014, 36).

Aquella documentació que algun dia no agradi a una família segurament passarà per diferents filtres: sorpresa, incredulitat, assentiment, rebuig, acceptació... però això forma part del dia a dia, i passa en molts moments de la relació família-escola que no es limiten sols a les documentacions. Tot i això, cal que la mestra estigui atenta a aquests sentiments negatius, ja que la manera en què la mestra tracti el tema tindrà un pes decisiu en la posterior relació família-escola.

Realment, si la documentació és de qualitat, “documentar no deixa de ser un reconeixement profund per cada una de les persones, per cada un dels infants i de les seves famílies” (Bonàs, 2006, 54), per tant, serà difícil trobar-hi inconvenients.

Ja per finalitzar aquest apartat, una cita que el resumeix bastant bé:

“La documentación presupone la creación de una cultura de exploración, reflexión, diálogo y compromiso: una cultura en la que participan y se hagan oír muchas voces (niños, maestros, padres...) y que garantice, gracias a esa participación, el estudio y el análisis de una multiplicidad de perspectivas” (Dahlberg, 2005, 244).

3.4. Com documentar per a les famílies.

Ha arribat el moment de demanar-nos... tota documentació és vàlida per ensenyar a les famílies? Així com no tota la documentació és vàlida per ensenyar a una conferència, tampoc ho és per ensenyar a les famílies, ja que a cada documentació es persegueixen objectius diferents, es dirigeix a persones distintes. La documentació pedagògica adreçada a les famílies ha de tenir en compte certs aspectes com el què documentar, quin tipus de fotografies ensenyar, el llenguatge a emprar, i l'estètica general, entre altres característiques, per tal d'adequar aquesta documentació a les demandes i necessitats de les famílies.

Què documentar:

Per tal d'escollir bé quins moments documentar per a les famílies s'ha de reflexionar i tenir present quines finalitats i utilitats volem que tingui aquesta documentació, ja que no és el mateix realitzar un estudi per informar als pares, o per participar en una recerca educativa (González i Latorre, 1987). Cal tenir en compte quins són els interessos i necessitats dels pares, quins coneixements tenen sobre la pràctica educativa, si és el primer cop que participen a un projecte de documentació, etc. També, el mestre s'ha de preguntar què vol observar, perquè, com ho farà, amb quins instruments... i definir així quin tipus de documentació es vol aconseguir, ja que el tipus de dades documentals que es recolliran estarà en estreta relació amb el tema i objectius d'observació que ens proposem (Molina, 1996).

El que es vagi a documentar no té per què ser quelcom inèdit i extraordinari, poden ser qüestions del dia a dia, aspectes que puguin cridar l'atenció a la mestra o que tingui interès en mostrar als pares. Les autores del llibre *Documentar, una mirada nova*, em fan reflexionar quan diuen: “potser ens podríem demanar: documentem allò que té valor o potser allò adquireix valor perquè es documenta? O ambdues coses?” (Xarxa Territorial d'Educació Infantil a Catalunya, 2009, 14). Cal prestar atenció a allò que documentem i quina raó hi ha al darrere, perquè segurament aquesta documentació tindrà un gran valor pels pares que, fins i tot, els pot fer canviar la mirada sobre el seu infant i el concepte d'educació.

Per acabar, també cal tenir en compte que la documentació no es centra en els productes finals, sinó en el procés, per tant, cal prestar atenció també a temes que no deixen cap petjada física, no deixen “productes”, però que signifiquen molt, i que per tant, cal documentar-los. Per exemple: tocar el paper per sentir-ne la sensorialitat, acompanyar amb una mirada silenciosa el fer dels seus companys, les expressions de la seva cara al viure una experiència única... (Hoyuelos, 2007)

Fotografies:

Les fotografies són quelcom molt important en la documentació, tant o més que el text que les acompanya. “Amb les imatges es pretén afavorir el diàleg, la reflexió, el debat que ajuda a modificar i millorar la tasca educativa amb els infants; en definitiva, es desitja compartir el dia a dia dels infants i de les mestres a l'escola, capturant-ne l'essència, els aspectes vitals més importants i fonamentals mitjançant imatges que mostren amb claredat un infant potent i una mestra que acompanya i que també és potent” (Xarxa Territorial d'Educació Infantil a Catalunya, 2009, 144).

Les fotografies que mostrem a les famílies, com bé diu Hoyuelos (2007), han de reflectir un procés que digui quelcom interessant del que aquesta experiència ha significat pels infants que hi surten. Però al mateix temps, les imatges han d'estar adequadament enquadrades, amb una il·luminació i un cromatisme ajustats, amb els fons molt acurats i no aparèixer tortes¹. “Cada fotografia és portadora d'una imatge d'infància, d'escola, i de cada un de nosaltres. Una imatge descurada pot traïr les nostres millors intencions” (Hoyuelos, 2007, 7).

¹ Els enquadraments i plans fotogràfics no seran treballats a aquest document, per a més informació es pot consultar: Hoyuelos, A. (2012). Les imatges fotogràfiques com a documentació narrativa. *Revista: In-fàn-ci-a*. Num. 188, pp. 7-15.

Llenguatge:

A l'hora de narrar la documentació cal tenir en compte el nivell de coneixements sobre educació dels pares i adaptar-se a ell. És important usar un vocabulari estàndard que tothom pugui entendre i fugir d'un llenguatge excessivament tècnic usat pels mestres amb rol d'expert, ja que l'únic que farà és provocar sentiments d'incompetència o rebuig a llegir més documentacions (De la Guardia, 2007).

Per altra banda, també cal estar atents en no caure en un llenguatge infantilitzat o parlar a través dels infants donant missatges als pares com si ho estigués dient l'infant (Paniagua, 2009). Tot el que diuen els infants cal ressaltar-ho en un altre color i posar-ho entre cometes, per tal de deixar clar que tota la resta és dit per la mestra.

Estètica i format:

Pel que fa al darrer punt a tenir en compte, l'estètica, ho podem dividir en dos subapartats. Primerament cal atendre a l'estètica de la documentació en si: la tipologia del text, les fotografies, els colors utilitzats, etc. També, però, cal atendre al mode en què mostrem aquella documentació, a com la fem visible: panells, blog, fullet, DVD...

És important tenir en compte la forma en què mostrem la documentació. Com diu Hoyuelos (2007, 7), "la interpretació és important, però aquesta s'ha d'acabar amb una narració estètica de qualitat que reti compte públic del què ha esdevingut, en algun format documental: panell, fullet, DVD, etc. D'aquesta manera s'uneixen contingut i forma en harmonia".

Bonàs (2006) ens recomana que, de 3 a 6 anys, es mostrin panells sobretot amb imatges organitzades i amb algun petit escrit que les acompanyi. Panells, però també llibrets, quaderns que permetin ser llegits a diferents llocs de l'escola i fins i tot a casa amb els pares. Altimir (2006, 27), també ens recomana utilitzar els panells, ja que "aquests t'ajuden a comprendre el que s'hi fa, el que s'hi pot fer, el que s'hi està fent avui"

Però, on fem aquests panells? Doncs Davoli (2009) ens comenta que l'entrada n'és el millor lloc, ja que és un espai que proclama la identitat de cada escola, un espai que hauria de fer visibles totes les persones que l'habiten. A més, és el lloc per on cada matí passen els pares, i per tant, el lloc més visible per a ells.

Com a exemple pràctic, tenim a l'Anna, mestra impulsora del *Proyecto Estocolmo*, un projecte en xarxa sobre documentació pedagògica, que es fixa sobretot en la forma d'aprendre dels infants i en la manera de fer del mestre, tot compartit amb els altres pedagogs i famílies. L'Anna va decidir penjar la documentació que anava fent a la paret de l'aula, i això es va convertir en un mitjà molt important per implicar als pares i mares al fer de l'aula. Després de mostrar aquesta documentació va veure un canvi en ells, varen començar a participar en el dia a dia de l'escola, a entrar a les aules, a formar part dels projectes que els infants anaven fent, etc. (Dahlberg, 2005).

Per altra banda, cal tenir en compte l'estètica que li donarem a aquests panells: el format, la tipologia de lletra, el lloc on ficarem les imatges, la mida de la documentació, el cromatisme, etc. Cal adequar-ho tot a les necessitats de les famílies i fer-ho el més atractiu possible per a elles. Utilitzar uns colors càlids, fer una documentació poc carregada, amb poc text i fotografies grosses i de qualitat, usar una lletra fàcil d'entendre, etc. Riera i Ferrer (s.d.) ens recomanen tenir en compte aspectes com: deixar espai suficient entre la informació, buscar la distribució i proporció adequada de cada element i evitar un excessiu contrast entre el fons i la forma en els seus colors. Tot s'ha d'adequar a les famílies que tenim. Com diu Dolci (2009, 29), "Hi ha pares que gairebé no venen mai a l'escola i passen distretament a buscar el nen. Potser en aquest cas la documentació mural ha de tenir imatges grans i pocs comentaris escrits, poques consideracions metodològiques. O pot passar que atregui els pares i els faci interessar. En aquest cas, evitaria posar tots els detalls metodològics de com s'ha arribat a fer l'activitat."

En resum, no hi ha una sola forma de documentar, no hi ha receptes. "Per avançar cal que sigui un mateix qui doni forma a la manera de comunicar de la pròpia experiència" (Davoli, 2009, 23).

4. Metodologia.

4.1. Disseny metodològic:

Un aspecte a tractar abans d'endinsar-nos més al treball realitzat és el de la metodologia a seguir. Un aspecte molt important, present en tots els processos d'investigació, és la metodologia, ja que ve a ser el pla o esquema de treball que ha de dur a terme l'investigador. (Latorre, Rincón y Arnal, 2003). Cal escollir un mètode adequat als objectius i característiques del treball. El tipus d'investigació que s'utilitza més en aquest treball és el mètode qualitatiu.

“La investigación cualitativa es una actividad que localiza al observador en el mundo. Consiste en un conjunto de prácticas interpretativas que hacen al mundo visible. [...] incluyen las notas de campo, las entrevistas, conversaciones, fotografías, registros y memorias. En este nivel, la investigación cualitativa implica una aproximación interpretativa y naturalista del mundo. Esto significa que los investigadores cualitativos estudian la cosas en su contexto natural, intentando dar sentido o interpretar los fenómenos en función de los significados que las personas le dan.” (Denzin y Lincoln, 2005, 3).

Per tal de comprendre millor que és el mètode qualitatiu, Maykut i Morehouse (1994) ens assenyalen diverses característiques d'aquesta metodologia:

- La investigació té més aviat un caire exploratori i descriptiu.
- És emergent.
- El mostratge és intencional, no pretén generalitzar els resultats.
- Les situacions analitzades són naturals, no controlades.
- L'investigador és l'instrument principal del treball.

Un altre mètode d'investigació amb el qual també treballa, però amb menor mesura, és el mètode quantitatiu. Aquest mètode *“busca los hechos o causas de los fenómenos sociales, prestando escasa atención a los estados subjetivos de los individuos”* (Bogan i Taylor, 1975, 2). El mètode quantitatiu utilitza la recollida de dades i l'anàlisi estadístic per tal d'establir patrons de comportament i provar teories.

Durant el transcurs del treball, com a mètode general utilitzo el mètode qualitatiu perquè crec que és el que millor s'ajusta als meus objectius i ideals, m'ajuda a apropar-me a les famílies i saber de primera mà el que pensen, deixar lloc a la subjectivitat i a la crítica constructiva; centrar-me més en el procés i no en els resultats. Tot i això, cal dir que també faig ús d'un instrument de caire quantitatiu, com n'és el qüestionari, ja que també em dona informació rellevant i a més, és bastant funcional, ja que penso que realitzant qüestionaris s'obtenen més respostes per part de les famílies.

4.2. Instruments emprats:

Respecte als instruments i estratègies que he utilitzat durant el treball, he fet ús de l'entrevista, els registres fotogràfics, els qüestionaris, les gravacions i l'observació.

Mitjançant l'entrevista², la qual s'ha realitzat a diferents mestres de l'Escola El Martinet, s'ha volgut conèixer millor com realitzen les mestres aquesta documentació adreçada a les famílies, quins objectius volen aconseguir, en què es diferencia aquesta d'altres tipus de documentació, de què tracta el projecte que estan duent a terme, etc.

Amb l'ajuda dels registres fotogràfics³ s'ha volgut il·lustrar millor tot l'observat i analitzat. A més, el registre fotogràfic aporta una altra mirada de la realitat, respostes a possibles dubtes i permet recollir seqüències. També, crec que és una eina molt potent a l'hora de defensar el TFG, ja que m'ajudarà a explicar tot l'observat.

El qüestionari⁴, l'única eina que s'ha utilitzat de caire quantitatiu, es va usar sobretot per dirigir-se a les famílies. Durant les pràctiques de l'any passat o d'altres treballs, vaig observar com les famílies no responen gaire bé a les entrevistes de les practicants, possiblement per falta de temps, per la llargària d'aquestes, etc. Per tant, crec que el qüestionari, tot i ser una eina que limita bastant l'obtenció d'informació, m'ha permès que moltes de les famílies el responguin, i per tant, acabar recopilant unes dades més verídiques que mitjançant altres eines.

² L'entrevista a les mestres es pot trobar a l'annex 1.

³ Es pot trobar un exemple dels registres fotogràfics realitzats a l'annex 2.

⁴ El qüestionari realitzat a les famílies es troba a l'annex 3.

Cal dir, que tot i que l'eina que més s'ha utilitzat per recopilar informació de les famílies ha estat el qüestionari, també s'han intentat realitzar entrevistes⁵ o preguntes breus a algunes de les famílies, per tal d'establir així una conversa que ens pogués dur a noves hipòtesis o reflexions. Algunes de les qüestions que es van voler abordar amb les famílies són: que pensen de les documentacions que reben per part de l'escola, que canviarien d'aquestes, si els creen preocupacions o angoixes ("el meu fill no surt gaire", o "el meu fill no fa el que fa aquest infant"), quina informació els arriba del que fan a l'escola o de la manera de fer de les mestres, que els aporta, etc.

Mitjançant les gravacions, tant de veu com de vídeo, s'ha volgut observar amb més detall i precisió un moment concret. Penso que les gravacions, tot i que no s'han utilitzat gaire, m'han ajudat en moments crítics, com durant les entrevistes a les mestres (per tal de no perdre'm cap de les seves reflexions) o també durant l'entrada i sortida dels pares, els quals en veure les documentacions, a vegades iniciaven una conversa prou interessant per a ser recollida i transcrita.

Amb l'observació, el que s'ha volgut és veure de primera mà les reaccions de les famílies enfront de les noves documentacions que han anat apareixent al llarg de les setmanes. Si tots les llegeixen, si ho llegeixen amb els infants, si sols miren les fotografies, si els sorgeixen dubtes, si crea una conversa entre família-infant o família-mestra, etc.

4.3. Fases del treball:

La realització d'aquest treball ha passat per diferents fases, i encara que cada una ha tingut el seu moment, s'han anat revisant i canviant al llarg del procés.

A continuació queden exposades:

⁵ L'entrevista informal realitzada a les famílies es troba a l'annex 4.

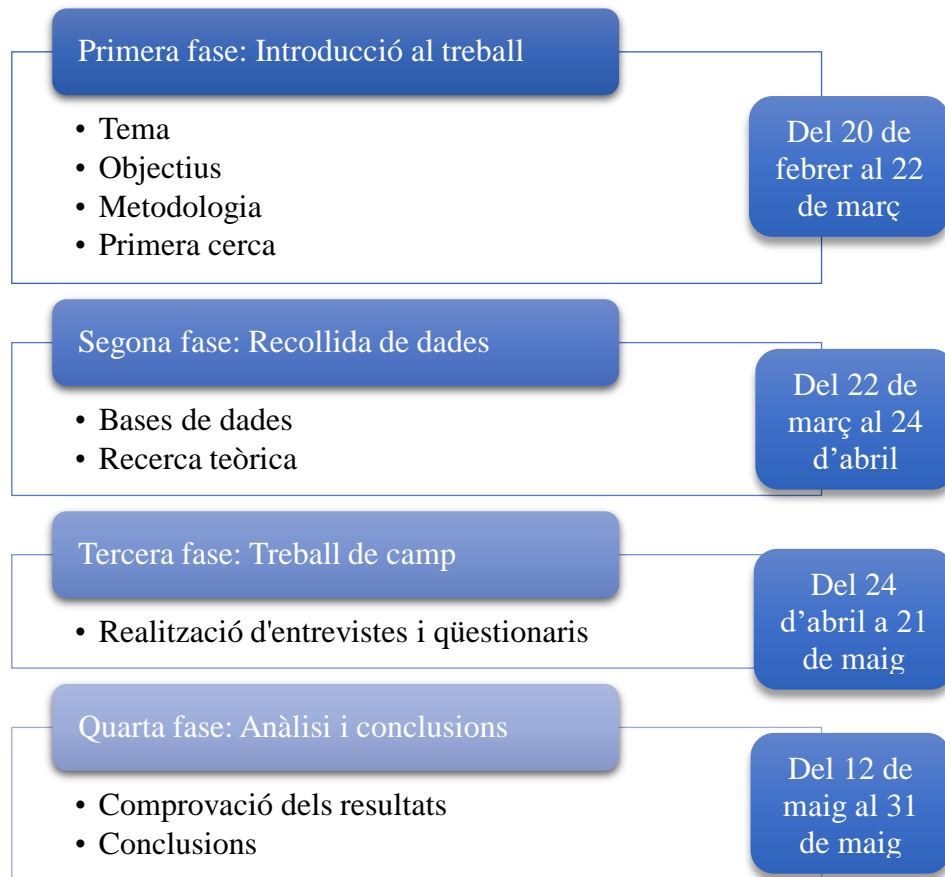

Figura 2: Fases del treball. Font: Elaboració pròpia.

Primera fase. Introducció al treball:

En aquesta primera fase el més important fou escollir el tema amb el qual volia treballar i investigar, i d'aquest, concretar els objectius a assolir, i pensar quina era la metodologia més adient depenent del que volia analitzar. Inicialment, no tenia el tema massa clar, hi havia moltes coses que volia investigar i treballar, però finalment, amb les tutories i tenint en compte l'escola on podia realitzar el treball de camp, vaig decidir-me per tractar el tema de la documentació dirigida a les famílies. Després, en tenir el tema més clar, els objectius i la metodologia vingueren rodats. Cal dir que durant aquesta primera fase també vaig començar a cercar informació sobre el tema, cosa que em va ajudar a l'hora d'organitzar el treball i definir l'índex d'aquest.

Segona fase. Recollida de dades:

La segona fase s'inicià amb la recollida de dades, una segona cerca d'informació molt més exhaustiva i acurada del tema a tractar. Per tal d'incloure un major nombre d'articles, llibres, documents, etc. que parlessin del tema d'investigació, vaig cercar a diverses bases de dades i

amb diferents paraules clau. Així, paraules com “documentar”, “documentació pedagògica”, “comunicació família-escola” “documentar per les famílies”, m’ajudaren a trobar una gran diversitat de material. Per altra banda, totes aquestes paraules foren cercades a diverses bases de dades, les quals queden exposades a la següent taula:

BASES DE DADES:	
Google acadèmic	https://scholar.google.es/
Eric	https://eric.ed.gov/
Dialnet	https://dialnet.unirioja.es/
Redined	http://redined.mecd.gob.es/
Altres fonts d’informació	<ul style="list-style-type: none">➤ Fundació Jaume Bofill➤ Llibres i revistes de Rosa Sensat➤ Llibres i revistes de Graó➤ Xarxa de Biblioteques de Barcelona➤ Recursos de la Universitat de les Illes Balears➤ Recursos propis

Taula 1. Bases de dades. Font: Elaboració pròpia

Finalment, de totes aquestes bases de dades, vaig extreure una gran quantitat de documents, dels quals, després d’eliminar-ne alguns (ja que no tractaven el tema que cercava, el que aportaven no em semblava rellevant o perquè hi havia diversos documents amb la mateixa informació) i llegir acuradament uns altres, vaig extreure part de la fonamentació teòrica mostrada al treball final.

Tercera fase. Treball de camp:

Un cop acabada la fonamentació teòrica, passem al treball de camp. Fou el moment de posar en pràctica els diversos instruments explicats al punt anterior, és a dir, el moment de realitzar les entrevistes, qüestionaris, observacions, etc.

Abans de començar el treball de camp, fou important redactar de forma acurada les diferents entrevistes i qüestionaris a realitzar. Tenir clar què es volia demanar, saber quina era la manera més apropiada de fer-ho, i el més important, tenir sempre presents els objectius del treball.

Per altra banda, també em vaig plantejar a quines persones volia implicar en aquest treball de camp. En un principi volia que totes les famílies de la Comunitat de Petits (és a dir, les famílies de 3-6 anys) i totes les mestres d'aquesta etapa participessin d'una manera o d'una altra al treball, però tenint en compte el temps, vaig veure que era impossible. Per tant, finalment vaig decidir dividir els instruments d'investigació d'aquesta manera:

INSTRUMENTS	PERSONES IMPLICADES
Entrevistes a les famílies	Famílies voluntàries de l'espai de la farina ⁶ .
Entrevistes a les mestres	Noemí i Olga.
Observacions	Famílies i mestres de la Comunitat de Petits.
Qüestionaris	Famílies voluntàries de la Comunitat de Petits.
Fotografies	Famílies i infants autoritzats de l'espai de la farina.
Enregistraments en àudio	Durant les entrevistes a les mestres i a les famílies, i en alguna observació puntual a les famílies de l'espai de la farina.

Taula 2: Persones implicades al treball de camp. Font: Elaboració pròpia.

Ja tenint en compte les persones implicades al treball vaig començar a passar les entrevistes i qüestionaris. Pel que fa als qüestionaris, m'esperava que els responguessin més famílies, però cal dir, que la majoria dels qüestionaris que vaig rebre estaven molt elaborats i amb unes respostes bastant pensades.

Quarta fase: Anàlisi i conclusions:

La quarta i última fase tractava d'agrupar tota la informació que havia recollit durant el treball de camp (entrevistes, qüestionaris, observacions, etc.) i barrejar-la, analitzar-la, reflexionar-hi i extreure-hi conclusions.

⁶ Espai de la farina: és l'aula o espai de referència dels infants de tres anys. És l'espai on he realitzat el meu període de pràctiques.

Per a mi, aquesta fase va ser la més difícil de totes, ja que no es tractava de buscar informació, una informació que ja havien dit pedagogs i altres persones, sinó més aviat de relacionar informació extreta a partir de diversos instruments i extreure-hi conclusions i reflexions, creant la meua pròpia informació.

4.4. Criteris ètics:

En quan als criteris ètics, cal dividir-los en els criteris utilitzats durant la recerca teòrica i els criteris tinguts en compte durant el transcurs del treball de camp.

Per a dur a terme la recerca teòrica no val qualsevol document o article, s'han de tenir en compte certs aspectes per tal de redactar un treball veraç i de qualitat. El mateix ocorre a l'hora d'usar els instruments i eines metodològiques i analitzar les dades extretes. Autors com Noreña, Alcaraz, Rojas i Rebolledo (2012) assenyalen diversos aspectes a tenir en compte a l'hora de realitzar una investigació qualitativa com la fiabilitat, la consistència, la validesa, la credibilitat, la transferibilitat, la rellevància, etc.

Per altra banda, també considero força important tenir en compte aspectes com la confidencialitat i la informació, sobretot durant la realització del treball de camp. Les persones implicades al treball han estat en tot moment informades del que s'anava a fer i perquè, de quan es duria a terme cada fase del treball i de quin tipus d'informació se'ls demanaria. Sobretot es va trobar important informar bé a les famílies, i per tant, es va realitzar una carta⁷ específica per a elles. Per altra banda, la confidencialitat és molt important, ja que es tracta d'informació privada i sensible, punt que també es va tractar amb les famílies a l'hora de demanar la seva autorització per a imatges i gravacions.

⁷ La carta es mostra a l'annex 5.

5. Treball de camp.

Ara que ja coneixem l'opinió dels diferents referents teòrics sobre les aportacions de la documentació pedagògica a les famílies, cal anar una mica més enllà i veure que passa a l'hora de la veritat, que pensen les famílies sobre la documentació i veure si la informació que ens donen s'ajusta al que ens diuen els pedagogs.

A continuació s'analitzarà el que pensen les famílies del CEIP El Martinet sobre la documentació que reben per part de l'escola, intentant alhora relacionar aquestes idees amb les aportacions teòriques de diversos pedagogs, però no sense abans explicar com el centre duu a terme la documentació adreçada a les famílies.

5.1. Contextualització del centre

El centre on s'ha realitzat aquest treball de camp és el CEIP El Martinet, un centre públic de Ripollet (Barcelona), el qual porta molts anys realitzant projectes de documentació, alguns d'ells dirigits a les famílies.

He escollit analitzar aquest centre, bàsicament perquè és el centre on he realitzat les meves pràctiques, però no n'hagués escollit d'altre. Es podria dir, realment, que en el seu moment vaig escollir el tema d'aquest treball pel centre on estava fent les pràctiques, ja que des del primer dia vaig veure que el centre té un especial interès i molt de bagatge en la documentació pedagògica. La documentació que es duu a terme avui en dia a El Martinet és per mi un referent, penso que està molt pensada i reflexionada i, sobretot, que està feta des del cor i des de l'estima cap a la infància.

Al centre realitzen diferents tipus de documentacions, depenent de l'ús que li vulguin donar. L'escola està plena de documentació, als passadissos hi trobem panells que parlen dels processos dels infants i vinils amb diferents converses i contes inventats pels nens; aquests es troben penjats durant tot el curs escolar o durant més temps. A l'entrada de cada aula hi trobem un plafó de fusta on hi van penjant diferents documentacions que narren el dia a dia de cada grup o d'infants en concret, el que les mestres anomenen "Històries de les nostres", un projecte

que fa dos anys van iniciar i del qual en parlarem més endavant. Ja dintre de cada aula hi trobem més plafons de documentació; aquests parlen del que és propi dels infants d'una edat determinada (per exemple, a l'espai de 3 anys tenen plafons que parlen sobre autonomia), encara que també hi ha plafons que, col·locats al costat d'algun microespai, expliquen i mostren exemples de com funciona aquest. A l'aula també trobem un quadern on les mestres van ficant les documentacions "d'Històries de les nostres" per tal de deixar-les a l'abast dels infants i que les puguin mirar en el moment que ells vulguin. Per altra banda, cal comentar que la documentació no només està present a l'escola, sinó que va més enllà de l'aula i dels infants. Les mestres, de tant en tant, es documenten les unes a les altres per poder reflexionar sobre la seva pràctica educativa.

Imatge 1. Un dels panells que es mostren als passadissos.

També, es mostra molta documentació a les conferències, jornades i reunions de pares que es van fent al llarg de l'any. I per acabar, cal comentar que l'escola ha publicat alguns llibres on es mostren documentacions.

Imatge 2. Documentació penjada a l'espai de "la placeta"

Podríem dir, doncs, que el Martinet és una escola que documenta, una escola que mira i escolta als infants. Però, i les famílies, on queden en tot això? Com ja hem comentat, la

documentació aporta molt a les famílies, El Martinet n'és conscient, i per això, fa uns anys va crear un estil de documentació pensat per a mostrar a les famílies. Es tracta del projecte “Històries de les nostres”.

“El projecte “Històries de les nostres” sorgeix de la necessitat de mostrar a les famílies el que passa aquí a l'escola, amb els seus fills i filles, quan elles no hi són. També com una manera de donar visibilitat als processos dels infants en el seu pas per la Comunitat dels Petits, en el nostre cas” (Noemí, mestra de l'espai de la farina).

Es tracta d'un projecte de documentació pedagògica adreçat a les famílies, que narra el dia a dia de cada aula; són documentacions que parlen dels nens (ja sigui d'un nen en concret o d'un grup de nens) que formen aquell espai. Les “històries de les nostres” tenen un estil i un format molt concret, pensat específicament per adreçar-se a les famílies. Les històries es van fent dia a dia, quan sorgeix alguna cosa interessant, especial, o alguna cosa que simplement expliqui la forma de ser i de fer d'un nen o d'un grup de nens. Aquestes històries després són penjades a l'entrada de l'aula, i es van renovant a mesura que sorgeixen noves històries. Tot i això, cal dir que les històries que es van llevant del plafó es queden exposades a dos quaderns, per a poder mirar i llegir-les més endavant.

Imatge 3. Exemple de plafó de “Històries de les nostres”

“El fet de posar també les documentacions a un llibre que estigui a l’abast dels infants i dels pares dóna peu a situacions molt boniques, com per exemple, que un infant li ensenyi al seu pare una història, que l’infant s’ho miri, etc. Per altra banda, el fet d’anar-les penjant al plafó de les famílies també fa que les famílies puguin veure, compartir i llegir les històries sempre que vénen a buscar als nens. Aquesta documentació crea una frescor, un ritme... és molt canviant, i nosaltres sentim que tenim un diàleg molt proper i molt del dia a dia amb les famílies” (Carolina, mestra de l’espai del paper)

Com s’ha dit, el format en què estan exposades està molt pensat perquè sigui funcional per a les famílies. Les mestres pengen les documentacions just a l’entrada de l’aula perquè tots els pares les puguin veure, a més, tenen en compte el fet de no posar massa text ni un vocabulari massa tècnic per tal de no avorrir als lectors. Aquestes documentacions porten sobretot moltes imatges i converses entre nens⁸.

5.2. Recollida de dades.

Així com queda recollit a l’apartat de metodologia, per a la realització d’aquest treball de camp s’han dut a terme diversos qüestionaris a les famílies i dues entrevistes a les mestres, a més de reculls fotogràfics, d’àudio i observacions.

Els qüestionaris han estat repartits a 80 famílies diferents, considerant que pare i mare contestaven en un mateix qüestionari. S’ha obtingut resposta a 41 qüestionaris, per tant, podem dir que comptem amb l’opinió del 51’2% de les famílies enquestades.

Les entrevistes s’han realitzat a dues mestres de la Comunitat de Petits, a una referent de tres anys i coordinadora de la comunitat, la Noemí, i a una referent de quatre anys, l’Olga.

Es trobaran gràfics extrets dels qüestionaris realitzats a les famílies, algun registre fotogràfic i el que em van explicar tant mestres com famílies durant les entrevistes. Les paraules

⁸ A l’annex 6 es pot trobar un exemple de documentació del projecte “Històries de les nostres”, per tal de comprendre millor quin és el seu format. Es tracta d’una documentació d’elaboració pròpia, ja que no s’ha pogut accedir a les documentacions de les mestres, però el format i l’estructura és el mateix.

de les mestres i famílies tenen una sangria diferent al text general del document per tal d'identificar clarament que es tracten de les seves paraules i opinions. Les veus de les famílies, a més, van indicades amb una fletxa al davant i no s'hi inclou el seu nom, ja que, es va decidir que fossin anònimes.

Al següent apartat es plasmaran algunes dades recollides mitjançant aquests instruments.

5.3. Resultats i anàlisi de les dades obtingudes.

La informació que he obtingut per part de les mestres i sobretot per part de les famílies és molta i tota és realment interessant. Per tal de poder explicar i reflexionar sobre la major part de la informació obtinguda he dividit els resultats en diferents apartats, els quals he agrupat segons els temes dels quals m'han parlat mestres i famílies durant les entrevistes i segons els meus objectius i la fonamentació teòrica.

Documentar per a les famílies?:

Un dels primers aspectes que em vaig plantejar a l'hora de fer el treball de camp era saber si la documentació era una bona eina per utilitzar amb les famílies. No estava segura de si era un format adient per a mostrar a les famílies, si aquestes realment hi mostraven interès i n'extreien algun benefici. Però la pràctica m'ho ha deixat molt clar, a les famílies d'El Martinet els agrada molt el projecte de documentació "Històries de les nostres" i les diverses documentacions que s'hi van penjant.

Figura 3. Qüestionari a les famílies: T'agrada com s'està duent a terme el projecte? Font: Elaboració pròpia.

⇒ “És molt bonic ser partícips d’alguns dels moments que viuen els nostres fills dins l’escola. Tots formem part d’aquesta gran aventura!”

⇒ “És una aproximació d’allò que als pares ens agradaria tant, allò de poder veure per un foradet el que passa a l’escola quan marxem.”

⇒ “Les històries de les nostres t’apropen al que fa el teu fill a l’escola. Quan trobes una història on surt el teu fill t’emociones, descobreixes amb paraules d’algú que fa quan no hi som. Quan veus que surten històries noves sempre t’apropes a veure què pots llegir de les noves aventures del Martinet. No deixa de ser alguna cosa màgica, que només passar per aquell racó et fa somriure.”

Ja en les primeres declaracions de les famílies veig un gran interès i estima cap a les documentacions que es van penjant, a més es comencen a entreveure algunes de les aportacions que fan aquestes històries a les famílies, com són, conèixer el que fa l’infant o emocionar-se, aspectes dels quals ja ens parlaven Davoli (2010) i Galardini i Iozzelli (2010) al llarg de la fonamentació teòrica.

El format a utilitzar:

Com s’ha comentat anteriorment, cal tenir en compte el format en què es mostren les documentacions, perquè aquestes s’ajustin a les necessitats de les famílies. El llenguatge, les fotografies i l’estètica són diferents qüestions a tenir en compte.

Durant el qüestionari se’ls va demanar a les famílies si canviarien la presentació, el vocabulari, les fotografies o els temes dels quals parlen les històries i cap d’elles pensa que s’hagin de millorar.

Per altra banda, les mestres també estan contentes amb el format que utilitzen i ara per ara no el canviarien, tot i que està previst fer-ne una valoració a final de curs. Pensen que és un format interessant que “dóna un ritme, un diàleg i una frescura a les famílies, mestres i infants” (Carolina, mestra de l’espai del paper).

El llenguatge que empren actualment és molt lleuger i s’adapta al nivell de les famílies en general. Cal dir, que la manera d’escriure i el què escriure ha anat canviant al llarg dels anys i de les experiències viscudes per les mestres. Abans les històries tenien molta fonamentació, molts d’autors, perquè en aquell moment les mestres necessitaven explicar-se, posar una base

al que feien, però ara intenten fer uns escrits més propers a les famílies i on hi predominen les fotografies i les converses entre infants.

“Intentem no ficar molt de text i quasi mai hi fem cites. Només posem una cita quan aquesta parla per ella mateixa i no necessita de més text per explicar alguna situació. És important escriure posant-se en la pell de les famílies i tenir en compte que ells són qui llegiran aquella història” (Noemí, mestra de l’espai de la farina).

També cal tenir en compte les fotografies, ja que són l’eix central de la història, i a més, el que més crida l’atenció a les famílies. Em sembla molt curiós el comentari que fa l’Olga en referència a les fotografies, ja que em recorda molt a les paraules d’Hoyuelos (2007) quan ens parla de la narrativitat estètica i el sentit de les fotografies i alhora de tenir en compte la part tècnica.

“Fotografiem perquè allò que hem vist ens emociona, perquè veiem un gest o un moviment que mostra alguna cosa pròpia i singular de la infància, de les coses que fan, dels processos del seu joc...”

El més important és que les fotos tinguin un sentit. Nosaltres no seguim unes normes estrictes a l’hora de fer una fotografia, no pensem en la composició o regles d’una imatge. És possible que si ho féssim, ens quedessin fotos impecables, però... perdríem una mica l’essència del que estem parlant. El que ens interessa més que la tècnica és la narrativa.

Però tenir la tècnica incorporada, tot i que no sempre la tenim en compte, ens va bé. Cal tenir en compte l’enquadrament, ja que determina tot allò que l’espectador observarà, i també cal tenir en compte l’angle, sempre a l’alçada de l’infant per no donar una imatge de superioritat” (Olga, mestra de l’espai de les construccions).

Referent a l’estètica i la presentació, les mestres sostenen que, a l’igual que ens recomanen Bonàs (2006) i Davoli (2009), els plafons de documentació penjats a l’entrada de l’escola són la millor opció per mostrar a les famílies.

“Les parets de l’escola són com la nostra pell, ens acullen, ens envolten, ens protegeixen... i alhora tenen la funció de comunicació amb els altres, per tant, la segona pell de l’escola serien els plafons de documentació, que és allò que ens permet establir

una connexió amb els altres, de narrar el que succeeix a l'escola amb aquesta documentació" (Noemí, mestra de l'espai de la farina).

Funcionalitat:

Un cop sabem que les documentacions són del grat de les famílies i que n'estan contentes amb el seu format, cal preguntar-se quin tant per cent de famílies es miren les històries, si la llegeixen al complet, i quins són els motius pels quals ho fan d'una o d'una altra manera.

Em sembla bastant interessant veure que, tot i que el 100% de les famílies pensa que el projecte "Històries de les nostres" és del tot encertat, la majoria no es llegeix la documentació al complet. Ens trobem que el 56% de les famílies sols es llegeixen la documentació "a vegades", i a l'igual, només el 56% de famílies la llegeixen al complet.

Figura 4. Qüestionari a les famílies: Mires les històries sovint? Font: Elaboració pròpia.

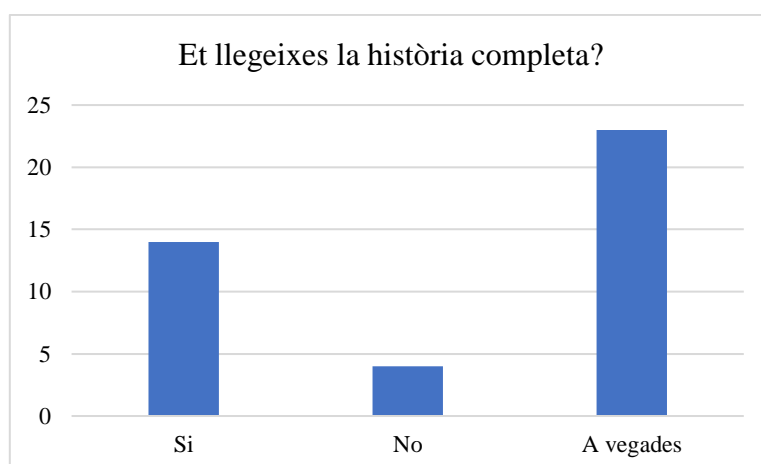

Figura 5. Qüestionari a les famílies: Et llegeixes la història completa? Font: Elaboració pròpia.

Però perquè no les miren ni llegeixen sempre si han dit que el projecte els agrada? Doncs en gran part és degut al temps del qual disposen i a si el seu fill apareix o no a la història penjada.

⇒ “Quan tinc temps les miro. M’agrada molt llegir-les i captar la mirada que tenen les mestres cap a allò que passa.”

⇒ “M’hi fixo més quan apareix el meu fill.”

⇒ “M’agradaria llegir-les totes però a vegades no tinc temps.”

⇒ “Les llegeixo senceres perquè són històries que t’atrapen i necessites llegir el final.”

Observo en gran part de les famílies, degut als comentaris que m’escriven durant els qüestionaris, que sols els interessa mirar o llegir-se una història quan hi apareix el seu fill o filla. Penso que aquest fet pot fer que els resultats o les aportacions que podrien arribar a les famílies perdin força. Deixant de llegir les històries dels altres infants ja no coneixen tant al centre i el seu projecte, minva el sentiment de pertinença a un grup, no coneixen amb qui es relaciona el seu infant, perden part de la informació que els podria canviar la seva visió de la infància, etc. S’hauria d’intentar que les famílies es llegeixin la major part de les històries, i penso que les mestres es troben en el camí d’aconseguir-ho, ja que, des de fa poc, a més de trobar les històries penjades als plafons, les famílies ja tenen a casa el recull de les històries que han succeït al seu espai durant aquell curs, aspecte que segurament augmentarà la lectura de les documentacions per part de les famílies.

Aportacions de la documentació adreçada a les famílies per a l’equip de mestres:

Hem parlat molt de les aportacions que ofereix la documentació adreçada a les famílies per a aquestes, però no gaire del que aporta tot això a les mestres. Les mestres varen crear aquest projecte per diversos motius, la majoria, és clar, dirigits a les famílies, però d’altres tenen a veure amb les pròpies mestres, que els aporta a elles tot aquest projecte?:

“Ens aporta un llenguatge comú, experiències compartides amb les famílies. Que visquin d’alguna manera allò que fan els seus fills i filles a l’escola. Un diàleg a tres veus, la nostra, la dels nens i nenes i la dels seus pares i mares” (Noemí, mestra de l’espai de la farina).

“El projecte “històries de les nostres” va néixer amb la intenció i les ganes de donar a conèixer a les famílies que feien els seus fills a l’escola, com també el propòsit nostre com a equip de saber més sobre els nens, d’acompanyar-los millor, de saber quines necessitats, autèntiques, tenen” (Carolina, mestra de l’espai del paper).

Tot el que he anat parlant amb les mestres em fa recordar a les aportacions de Bonàs (2006) quan diu que la documentació es tracta d’un procés de recerca permanent, on famílies, mestres i nens poden repensar-se i créixer tot junts.

A continuació, es pot observar com mestra i infants comparteixen un d’aquests moments on després les famílies s’hi uniran i hi formaran part.

Imatge 4.

Pilar: “Mireu, mireu. Heu vist la història que hem penjat nova? És del dia que va ploure tant. Eh, Aimar, aquí feies uns bons salts!”

Aimar: “¡Sí! ¡Eran así de grandes!”

Pol: “Jo també vaig fer uns salts així de grossos!”

Aportacions de la documentació a les famílies:

Un dels aspectes que més m'interessava conèixer era què pensen les famílies que els aporta la documentació, que els provoca llegir les "Històries de les nostres".

Durant el qüestionari, quan els vaig demanar a les famílies què els aportava la documentació, vaig determinar diferents respostes per tal d'aconseguir més contestacions que si fes una pregunta oberta (encara que també vaig deixar lloc per a més respostes). Aquestes respostes vingueren determinades pel que vaig anar llegint al llarg de la fonamentació teòrica i per la meua pròpia experiència. Els resultats obtinguts són els següents:

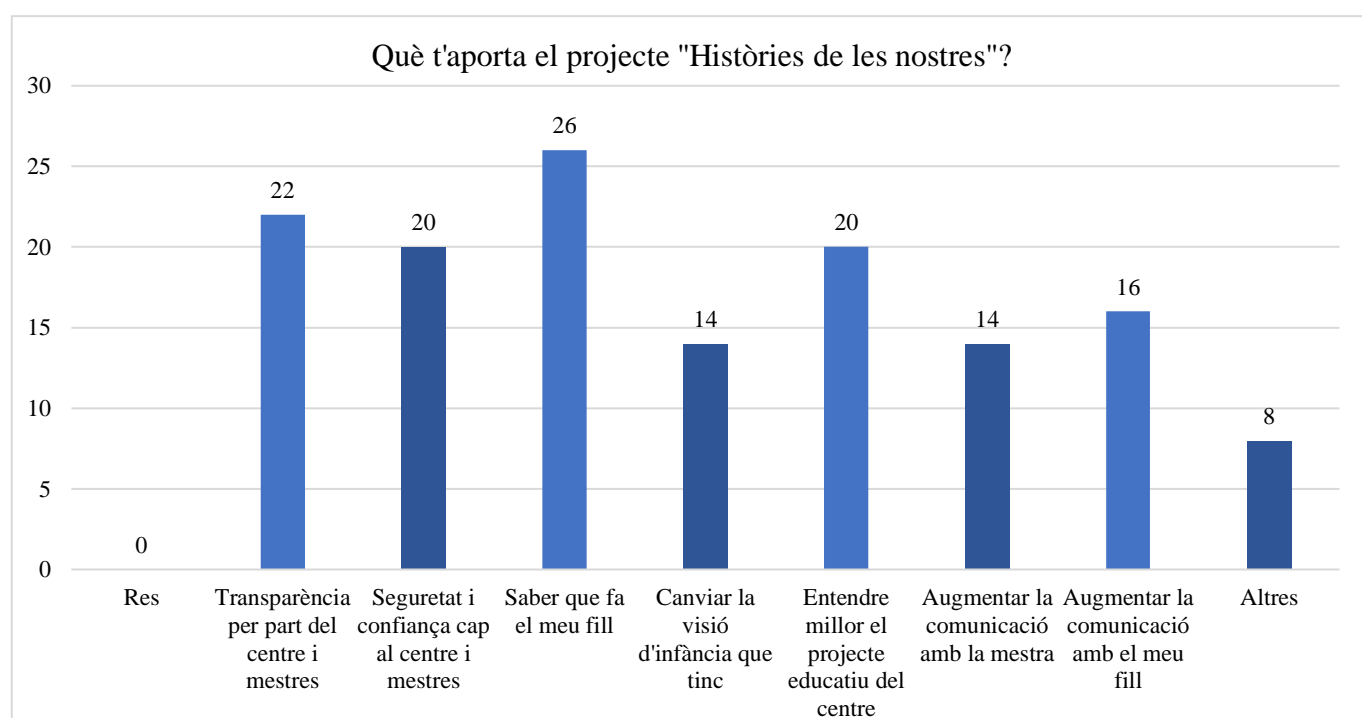

Figura 6. Qüestionari a les famílies: Què t'aporta el projecte? Font: Elaboració pròpia.

Com es pot observar, els ítems més o menys es troben igualats. Les famílies, mitjançant les documentacions, saben millor el que fa el seu fill i senten que el centre és transparent amb elles. Amb menor mesura, la documentació els aporta un canvi de mirada pel que fa a la infància i una major comunicació amb la mestra.

A l'apartat "d'altres" les famílies varen poder escriure altres aportacions que els facilita la documentació:

⇒ “Gaudir i conèixer moments d’aprenentatge i de relacions a l’escola de la nostra filla.”

⇒ “Plaer al llegir-les, sorpresa i amor cap a l’ésser humà”.

⇒ “Sentir-me part de l’escola.”

⇒ “Complicitat amb les mestres.”

Per altra banda, també es va demanar a les mestres què pensaven que aportava la documentació a les famílies o que volien que els aportés. Majoritàriament parlen de saber que fa el seu fill, entendre el projecte educatiu i canviar la seva visió d’infància.

Imatge 5. Veure com la seva filla juga a famílies deixa entreveure el missatge que rep l’infant a casa.

“Les històries de les nostres té sobretot l’objectiu que les famílies puguin saber sobre com es viu, com es respira aquí, a la comunitat. Com els nens es relacionen entre ells, com aprenen, en quines coses estan posats... Penso que les famílies ho viuen amb alegria, a vegades amb sorpresa... El que jo sento és que les famílies senten molt d’agraïment per les històries que fem” (Olga, mestra de l’espai de les construccions).

“A les famílies els aporta saber més del que passa a l’escola, poder parlar amb els seus fills i filles d’allò que hi fan sense necessitat de preguntar-los que han fet, conèixer la vida de l’escola, tenir un lloc” (Noemí, mestra de l’espai de la farina).

“Per mi aquestes històries són com una petita llavor que queda allà, i depenent de la família, en quin moment es trobi, ho veu des d’un punt, des d’un altre... I potser després es torna a mirar aquella història i la veu d’una altra manera.

Mostrar la nostra mirada a les famílies, creiem que els ajuda a anar creant la seva i a reafirmar coses que poden intuir. I així junts, mestres, nens i famílies, sentim que narrem una vida diferent i una vida possible” (Carolina, mestra de l’espai del paper).

Tant els resultats dels qüestionaris com les paraules de les mestres, concorden molt amb

les de Davoli (2010), la qual dóna molta importància a la documentació com a forma d'explicar el dia a dia a l'escola i de conèixer en què estan posats els infants.

També, em semblen interessants les paraules de la Carolina quan compara les històries amb les llavors, ja que em sembla una bona manera de parlar del canvi de concepció de la infància, una altra manera d'explicar el que ja ens comentaven Galadini i Iozzelli (2010) quan deien que la documentació ajudava a les famílies a canviar d'opinions i d'expectatives.

Preocupacions per part de les famílies:

Un dels temes que ha quedat pendent d'investigar durant la fonamentació teòrica, ja que no s'han trobat referents teòrics que en parlin gaire, és el de les preocupacions o dificultats que causa la documentació pedagògica a les famílies.

Quan vaig preguntar a les mestres sobre les possibles preocupacions per part dels pares, la Noemí em comentà que ella no creia que n'existissin, i que si n'hi havia, eren de caire més individualitzat. Per altra banda, l'Olga trobava que algunes famílies sí que es preocupaven si no veien sortir gaire al seu fill a les històries, "hi ha famílies que senten que els seus fills no apareixen tant, però això està relacionat amb un aspecte més personal, més de cada família i del pensament de cada un".

Per altra banda, vaig preguntar a les famílies si els preocupava alguna cosa entorn a les documentacions. M'interessava saber dues coses, si els preocupava que el seu fill no fes el mateix que els demés a alguna història (per exemple, pujar a un arbre, fer construccions altes, etc.), i si els preocupava no veure al seu fill sovint a les històries.

A les famílies, en general, no els preocupa que el seu fill no faci les coses que fan els demés.

⇒ "No em preocupa perquè entenc que fan el que volen fer i ja està. Els infants ho tenen tot a l'abast, si decideixen fer una cosa o una altra és la seva decisió. Potser el que fa l'altre no els agrada".

⇒ "L'escola posa a l'abast dels infants molts materials i recursos, per tant, poden aprendre una mateixa cosa de diferents maneres. No em preocupa que no facin el que

fan els demés, ells ja trobaran la seva manera d'aprendre o ja ho faran més tard”.

El que si he vist que els preocupa més que el seu fill no faci el mateix que els demés, és el fet que el seu fill aparegui o no a les històries.

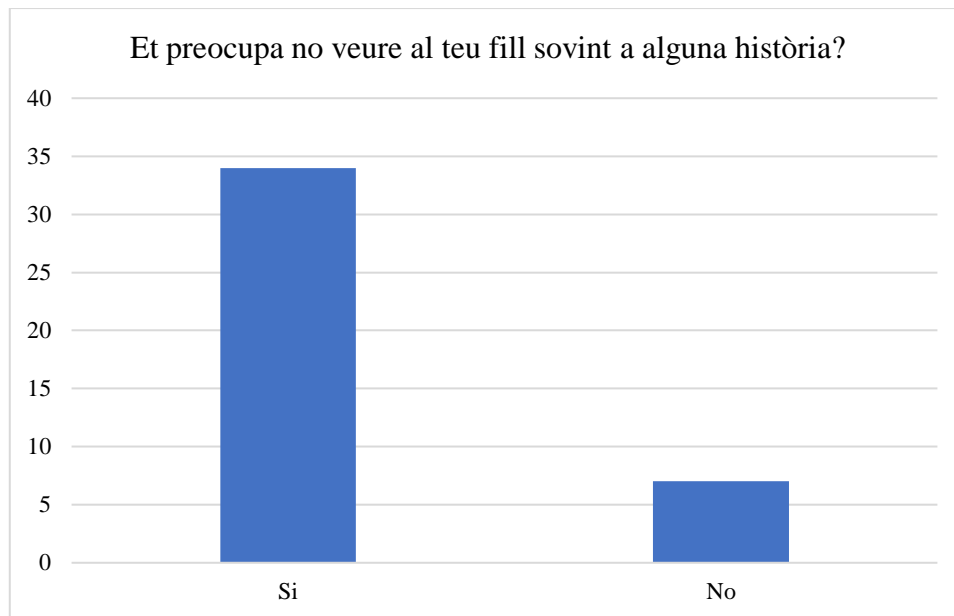

Figura 7. Qüestionari a les famílies: Et preocupa no veure al teu fill a alguna història?

Font: Elaboració pròpia.

⇒ “Em preocupa perquè sempre ens agrada veure’l, almenys un cop, d’alguna manera es pot veure que forma part de la comunitat i està present, és la manera física de sentir-ho”.

⇒ “Em preocupa perquè em fa molta il·lusió quan hi apareix, com a tots els pares, imagino. El sento com algú important dins l’escola”.

⇒ “Em preocupa perquè només l’he vist a una. No sé si és que no fa res o és que passa desapercebuda”.

⇒ “No em preocupa, perquè sé que ella està bé i que per ella aquestes històries no són necessàries”.

⇒ “M’agrada veure’l, però no em preocupa perquè sabem que està ben acompanyat i cuidat, i a més, surti el nen que surti són vivències que passen a l’escola i les acaben vivint tots els infants”.

La preocupació per part dels pares que els infants apareguin a les històries és un tema bastant recurrent, que tots els anys deixa a alguna família descontenta. Personalment penso que, com ha dit l'Olga abans, aquesta preocupació va lligada a un tema més personal, del pensament de cada un. Així com es va acordar a l'inici de curs, les mestres han de realitzar com a mínim una història de cada infant on aquest surti de protagonista, i això s'ha complert. El que sí que és cert és que potser hi ha nens que apareixen a set històries i d'altres que només a una o dues. Potser les mestres haurien de tenir en compte que tots els nens surtin més o menys les mateixes vegades (encara que penso que és difícil, ja que les històries sorgeixen quan sorgeixen, i no de forma "obligada" o pensada amb anterioritat), però també potser les mestres haurien de parlar obertament amb les famílies i explicar de què tracta el seu projecte i que volen aconseguir amb aquest, per així minvar aquestes preocupacions.

Relació família-escola:

La documentació pedagògica és una eina que serveix per intercanviar informació entre escola i família, és un dels múltiples canals de comunicació que té l'escola per poder apropar-se a les famílies. Però, fins a quin punt augmenta o millora la comunicació i la relació entre ambdós?

Segons les mestres...

“Hi ha moments que ens permeten parlar sobre coses concretes. Evidentment, és comunicació, perquè nosaltres ho escrivim i elles ho llegeixen i això és una altra forma de comunicació a part de les altres que tenim de forma diària en les entrades i sortides, o les entrevistes o les reunions” (Noemí, mestra de l'espai de la farina).

“La documentació és un ingredient més per a la comunicació família-escola. Crea complicitat entre nosaltres i ells” (Olga, mestra de l'espai de les construccions).

Les famílies, per la seva banda, pensen semblant a les mestres i veuen la documentació com una forma més de comunicació, però que, junt amb les altres, ajuda al fet que la relació família-escola augmenti.

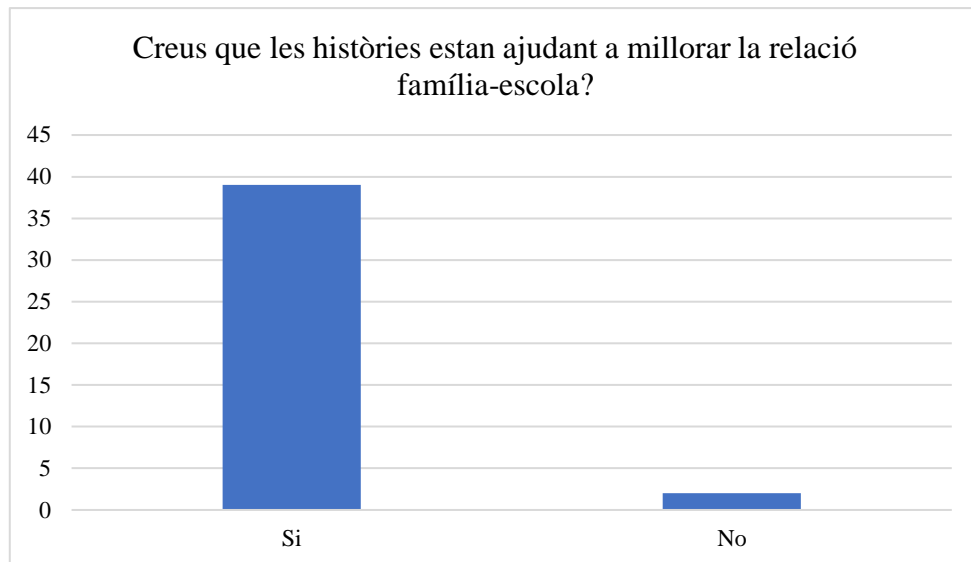

Figura 8. Qüestionari a les famílies: creus que les històries estan ajudant a millorar la relació família-escola? Font: Elaboració pròpia.

- ⇒ “Les històries fan que la comunicació flueixi”.
- ⇒ “Fomenten crear històries comunes sobre les quals parlar, facilitant així el diàleg”.
- ⇒ “Crec que ajuden, però no de manera significativa. El més important per aconseguir aquesta millora és la relació directa amb les mestres”.
- ⇒ “Es tracta d’un fil conductor entre escola i família, i sovint ens ajuda a entendre coses que ens expliquen els nostres fills dels moments que han viscut a l’escola”.

Es podria dir, doncs, que la documentació és una forma de comunicació entre família i escola, però que aquesta no és la més rellevant, ja que n’hi ha altres, com són les entrades i sortides, on hi ha un flux d’informació més elevat. Tot i això, és una eina més que ajuda a augmentar el diàleg entre família i escola, que potser a algunes famílies els funciona millor que d’altres canals i, per tant, segueix sent una estratègia de comunicació a tenir en compte.

Com bé deien Ferrer i Riera (2015), és important que l’escola compti amb un ampli ventall d’estratègies i escenaris per a comunicar-se amb les famílies i perquè cada família trobi la que millor li pugui anar. La documentació és una d’aquestes eines/estratègies, i si aquesta és de qualitat i afavoreix la comunicació amb unes poques famílies, ja és prou motiu per seguir-la duent a terme.

Comunicació entre família i infant:

Els protagonistes de totes aquestes documentacions són els infants, per tant, és interessant veure fins a quin punt, famílies i mestres pensen que les històries augmenten la comunicació entre els pares i l'infant.

“Amb les històries noves, normalment hi ha molta emoció, sobretot si apareix el seu fill o filla. Llavors les miren amb els infants, les comparteixen, les llegeixen... I alguns cops, encara que no aparegui el propi fill, també es miren les fotos i comenten el que veuen” (Noemí, mestra de l'espai de la farina).

El cent per cent de les famílies pensa que les documentacions ajuden a tenir més comunicació amb l'infant. Entre altres coses, perquè...

- ⇒ “Podem compartir les vivències que el nostre fill ha tingut i nosaltres hem pogut conèixer”.
- ⇒ “Hi podem treure temes, centres d'interès, experiències que ens ajuden a que l'infant ens expliqui el que ha viscut i surti del “no me acuerdo”.
- ⇒ “Ens expliquen com ho van viure i és una manera d'ampliar informació i motivar-los a que t'expliquin més”.
- ⇒ “Ens agrada escoltar la seva versió”.

A continuació, observem una seqüència fotogràfica on mare i filla comparteixen una història.

Imatge 6.

Mare: Maria! Has vist? Hi ha una història nova on hi apareixes!

Maria: Sí!!! (amb cara de sorpresa i una gran rialla mira a la seva mare)

Mare: I què hi feies a sobre del cavallet?

Maria: Doncs dibuixar amb la Sira!

Mare: Ostres! Estàveu molt a dalt!

Maria: Sí! Vam pujar al cavallet per jugar juntes.

Mare: A veure... ho mirem?

La continuïtat a casa:

Un aspecte que no m'havia plantejat analitzar quan vaig començar el treball és el fet que aquestes documentacions arribessin fins a casa de cada família, és a dir, que se les poguessin endur a casa. Però al llarg del treball, després de veure que Bonàs (2006) ja parlava de la possibilitat que els pares poguessin veure la documentació a casa seva, després de veure les respostes als qüestionaris, i després de saber que les mestres tenien pensat, com a regal de final de curs, regalar a les famílies un llibre amb totes les "Històries de les nostres" de l'espai del seu fill, vaig poder apreciar la importància de portar les documentacions a cada casa, i el que allò podia significar per a les famílies.

És molt interessant veure com, tot i que les famílies no saben res d'aquell futur regal, una gran part d'elles demanava mitjançant els qüestionaris que se'n poguessin emportar les històries a casa.

⇒ "Estaria bé que les famílies poguéssim tenir un recull com a record".

⇒ "M'agradaria que aquestes històries quedessin en forma de llibre per poder comprar-lo o tenir-lo per sempre a casa, seria possible?".

També es va preguntar a les famílies si a casa parlaven alguna vegada d'aquestes històries, i de què parlaven...

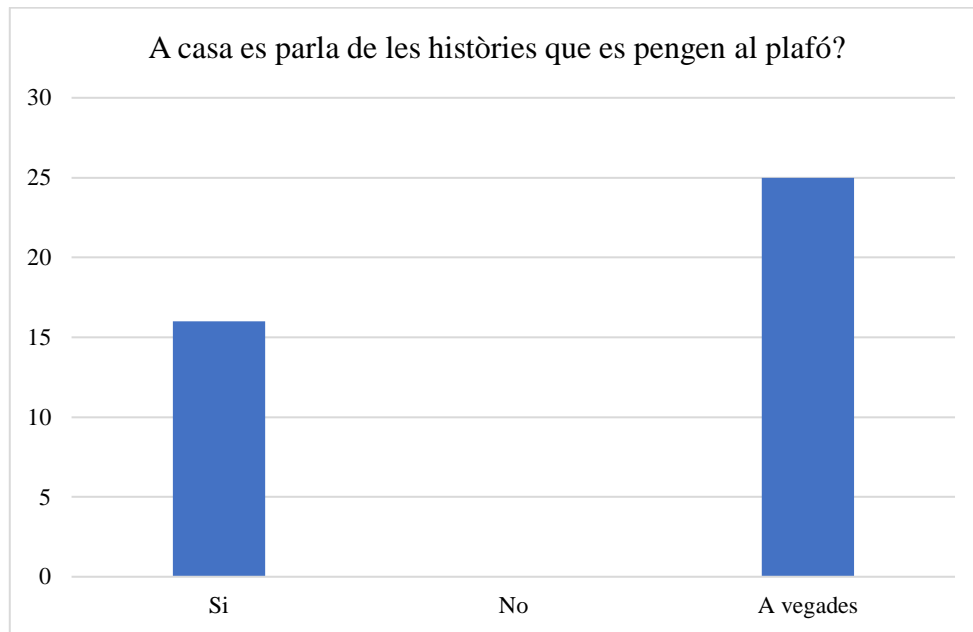

Figura 9. Qüestionari a les famílies: A casa es parla de les històries? Font: Elaboració pròpia.

⇒ “Parlem de la vivència viscuda des de l’infant. Els reptes superats, les emocions que va tenir, amb qui va compartir aquella història...”

⇒ “Ens retorna com ho va viure”.

⇒ “A l’hora de sopar, quan expliquem el que hem fet durant el dia, podem dir-li al nen “he vist que has fet això al cole...”

Considero que fer arribar la documentació a cada casa, a cada família, genera aspectes molt positius: permet que les famílies puguin tenir el temps necessari per a llegir-les, dóna lloc a compartir-les amb la demás família i a parlar-ne amb els infants, deixa que els infants es vegin i sentin que les seves produccions són importants, possibilita llegir totes les històries i les històries dels altres companys, i per tant, conèixer als amics del seu fill o filla, confiar amb les mestres, conèixer millor la manera de fer del centre, canviar o renovar la visió d’infància que tenen, etc. Com diuen Boneta, del Agua i Borrueal (2007, 21), que la documentació arribi a les llars “pot arribar a ser un element que vinculi escola i famílies, un element de trobada i reflexió comuna.”

Canvis o millores:

Per tal de saber amb major exactitud que pensen les famílies i les mestres sobre aquestes històries, se'ls va preguntar quines mancances podien tenir, si millorarien o canviarien alguna cosa, o si pel contrari les deixarien així com estan.

Les famílies, en general, no canviarien res. Llevat d'algunes que desitgen que les històries estiguin més temps exposades al plafó (tot i que després segueixen estant a la disposició de les famílies i infants a dues llibretes diferents), i d'altres que voldrien que el seu infant aparegués més. Per altra banda, algunes famílies segueixen demanant que les documentacions realitzades es puguin emportar a casa.

Figura 10. Qüestionari a les famílies: Què milloraries o canviaries de les històries? Font: Elaboració pròpia.

⇒ “Potser es podria tenir en compte poder compartir a casa aquest material i així els infants i nosaltres tindríem accés a aquests documents i parlar en família sobre ells.”

⇒ “Ens les volem endur!”.

⇒ “Sé que és impossible, però, històries cada dia. Seria tan xulo...”

⇒ “Suposo que es poden millorar coses, però ens agraden com són.”

⇒ “No canviaria res. Les històries de les nostres m’han ensenyat que hi ha un espai privat, màgic i molt important on els pares no estem presents per molt temps que estiguem a l’escola, i això és fantàstic. Són un zoom a la intimitat, a la naturalitat, a la simplicitat, a l’evolució, al món dels nostres fills, tant a la vida com a l’escola. Són una mirada secreta, un testimoni silenciós del seu món, del seu llenguatge, la seva manera de fer i créixer i plantejar-me la meua manera de viure la vida.”

Les mestres, per altra banda, també estan contentes amb com ho fan actualment, encara que comenten que potser en un futur es podrien canviar coses.

“Jo crec que en el futur farem coses diferents, però encara no sé el què. Però jo crec que forma part del procés. Ara portem dos anys fent “Històries de les nostres” i potser li podem donar una altra volta o potser ho podem deixar i fer una altra cosa. Ara mateix m’encanten tal com estan, però alhora sento que nosaltres en algun moment necessitarem canviar, necessitem evolucionar. No sé si em veig un altre any parlant dels mateixos temes dels quals parlem aquest any. Anem fent camí” (Olga, mestra de l’espai de les construccions).

6. Conclusions.

Durant el transcurs d'aquest treball ens hem endinsat dins la documentació pedagògica adreçada a les famílies, anant des dels conceptes d'observació i documentació, relació família-escola i canals de comunicació, passant per les aportacions que ofereix la documentació dirigida a les famílies per a aquestes, el format que s'ha de tenir en compte i l'estètica, fins a arribar a analitzar un cas concret com és el de la documentació que es crea per a les famílies del CEIP El Martinet.

Penso que al llarg d'aquest treball s'ha tractat la documentació per a les famílies no tant de forma superficial, sinó més bé endinsant-nos en una gran diversitat de subtemes que envolten la documentació, alguns, per a mi, fins i tot desconeguts, i això crec que ens ha permès analitzar tot el que pot aportar la documentació a les famílies i conèixer amb molta més profunditat el tema que hem tractat. Però, tot i la varietat d'aspectes tractats...

S'han assolit els objectius marcats?

Penso que a trets generals s'han assolit tots, encara que es podria haver aprofundit més en alguns d'ells, com per exemple, en cercar més referents teòrics que parlin específicament sobre la documentació adreçada a les famílies.

Objectius generals:	Objectius específics:
✓ Investigar sobre la documentació pedagògica dirigida a les famílies.	✓ Revisar els referents teòrics en relació a la documentació pedagògica.
✓ Aprofundir sobre l'ús que fa l'escola El Martinet de la documentació.	✓ Saber quins beneficis aporta la documentació a les famílies i a la relació família-escola.
	✓ Conèixer l'opinió que tenen les famílies, mestres i infants sobre la documentació aportada pel centre.
	✓ Analitzar quina estètica i funcionalitat ha de tenir la documentació dirigida a famílies.

Taula 3. Objectius generals i específics. Font: Elaboració pròpia.

Respecte als dos objectius generals, els centrals del treball, no hi ha dubte de què s'han assolit. Mitjançant la recerca bibliogràfica i el treball de camp al CEIP El Martinet he pogut investigar sobre la documentació pedagògica dirigida a les famílies i tot el que això suposa, i a més, comprovar de primera mà com funciona a un centre en concret.

Reprent ja el primer dels objectius específics, *revisar els referents teòrics en relació a la documentació pedagògica*, penso que també s'ha assolit. Crec que s'han pogut abordar tots els temes que envolten la documentació amb una bona diversitat de referents teòrics, tot i que a l'hora de parlar de les aportacions dirigides a les famílies penso que s'han repetit massa alguns autors, com Altimir, Galardini i Iozzelli i Hoyuelos, degut a la mancança d'autors que parlen sobre la documentació concretament dirigida a les famílies. Per altra banda, m'hauria agradat trobar algun referent que parlés directament sobre les dificultats o mancances de la documentació adreçada als pares.

Respecte a l'objectiu *saber quins beneficis aporta la documentació a les famílies i a la relació família-escola*, penso que també s'ha assolit, però, com s'acaba de comentar, he trobat a faltar referents teòrics que en parlin.

Pel que fa a l'objectiu de *conèixer l'opinió que tenen les famílies, mestres i infants sobre la documentació aportada pel centre*, penso que no s'ha acabat d'assolir. Per una banda, crec que durant l'anàlisi dels resultats s'han aportat moltes opinions, tant de les famílies com de les mestres, que realment han resultat un element clau en aquest treball. Però per altra banda, al llarg del treball no s'han inclòs les opinions dels infants, tot i que en un principi varen ser recollides. Penso que en aquest treball hagués estat molt interessant incloure la veu dels tres agents que formen part de l'escola, i saber que pensen els infants de tot això, ja que ells són els que estan sent fotografiats, els que posteriorment són penjats a les parets, i dels que se'n parla a casa, però per desgràcia, el material recollit no s'ha pogut incloure al treball degut al tipus de respostes que es donaven. Majoritàriament, els infants responien a les preguntes amb monosíl·labs, "no ho sé", o paraules soltes com "m'agrada", "a vegades"... i fins i tot alguns s'encongien de braços. Això em fa pensar que potser a l'escola i a casa no se'ls ha explicat gaire el projecte que s'està duent a terme, o que potser l'acció de documentar és massa complexa per l'edat que tenen.

I, ja passant a l'últim objectiu, *analitzar quina estètica i funcionalitat ha de tenir la documentació dirigida a famílies*, penso que també s'ha assolit, ja que s'ha tractat tant a la fonamentació teòrica com al treball de camp.

Amb tot això, penso que els objectius que em vaig marcar en un principi s'han assolit, i que aquelles preguntes que també em vaig formular a l'inici han quedat contestades.

Què he après? Quines competències he assolit?

El fet de realitzar aquest treball no només m'ha ajudat a assolir els objectius proposats, sinó que també m'ha obert les portes a nous aprenentatges, interessos i preguntes.

Com ja s'ha comentat a la metodologia, el tema del treball fou escollit expressament perquè el centre on realitzo les pràctiques destaca pels seus projectes de documentació. Inicialment el tema no m'acabava de convèncer, ja que, tot i treballar-lo a la universitat, no en recordava gaires coses, sentia que no estava preparada per tractar-lo i li tenia molt de respecte. Però just per això, just aquest no saber i aquest respecte em varen dur a conèixer i a aprendre a documentar i tot el relacionat amb la documentació adreçada a les famílies. Ara em sento quasi una experta en el tema.

He après molts d'aspectes relacionats amb la teoria, com la relació i complementarietat dels conceptes “*escolta, observació, interpretació i documentació*” dels que parlava Rinaldi (2001), la gran varietat d'aportacions que fa la documentació a les famílies, la importància de portar la documentació a cada casa, etc. Però també me n'emporto altres aspectes, que no han estat tant aprenentatges sinó fets i emocions que m'ha aportat el projecte, com són: el fet de trobar persones que comparteixen la teva mateixa visió d'infància, emocionar-me al veure famílies implicades amb l'escola i el meu propi projecte, veure mestres que treballen hores i hores fora d'horari lectiu per oferir aquesta documentació a les famílies, l'emoció de veure com una família llegeix una documentació amb el seu infant pujat a les seves espatlles, etc.

Pel que fa a les competències pròpies del grau d'Educació Infantil, penso que durant el treball he adquirit o millorat les següents:

⇒ *Capacitat per desenvolupar un autoconcepte professional positiu i ajustat, prenent consciència de les pròpies capacitats i limitacions.* Durant el treball he tingut molt

presentes les meves capacitats i limitacions. M'he hagut d'ajustar al temps del qual disposava, a les necessitats dels que m'envoltaven i les meves pròpies i als entrebancs que m'anava trobant al llarg del projecte. A més, per fer aquest treball he estat prenent decisions constantment i en continua reflexió.

- ⇒ *Capacitat per adquirir estratègies per al treball col·laboratiu desenvolupant actituds de respecte a la pluralitat de perspectives, el contrast d'opinions i la diversitat.* Tot i que el treball l'he realitzat de forma individual, he estat en constant comunicació amb les mestres i famílies (intercanviant opinions, acceptant suggeriments, observant les dues perspectives que es creaven entorn a la documentació, etc.), i també amb les companyes i tutora del TFG (donant-nos consells entre les companyes, acceptant les propostes de la tutora, dialogant sobre el treball realitzat, etc.).
- ⇒ *Capacitat per promoure una imatge digna de la infantesa i el respecte als drets dels nens i nenes.* Tot i que potser no es veu de forma directa, durant el treball sempre s'han volgut respectar els drets i necessitats dels infants. Per exemple, des de la necessitat de la documentació com a facilitadora del diàleg entre família i infant, des de la necessitat de relació família-escola, o des de la necessitat de que l'infant també pugui veure i tenir a l'abast les documentacions.
- ⇒ *Capacitat per analitzar la realitat des d'una perspectiva sistèmica i integradora.* Penso que el treball en general manté aquesta perspectiva integradora, ja que té en compte a família, infant i mestres, i els veu com una realitat conjunta on tots hi tenen cabuda i veu.
- ⇒ *Capacitat per expressar-se amb fluïdesa de manera oral i escrita, i dominar l'ús de diferents tècniques d'expressió.* Mitjançant aquest treball, penso que he millorat molt aquesta competència, passant des del fet d'expressar les meves idees de forma coherent i amb cohesió, redactar amb un mateix estil i estètica tot el document, realitzar gràfics, taules, qüestionaris i entrevistes adients al format utilitzat i perdre la por a parlar davant les famílies, fins al fet de defensar tot aquest document davant d'un tribunal.

Quines dificultats s'han trobat?

En relació a les dificultats, penso que les més importants ja han quedat reflectides durant l'explicació de les diferents fases de la metodologia. Algunes d'aquestes dificultats són: el fet de definir el tema a investigar, realitzar l'anàlisi dels resultats i el temps del qual he disposat.

L'última dificultat a la qual he de fer referència, i per la qual encara no he passat, és la defensa del TFG. Tot i que penso que no és el més difícil d'aquest treball, és el que més respecte em fa, ja que és un moment on has de demostrar tota la feina feta i donar-li el valor que realment té.

Quines conclusions s'extreuen d'aquest treball?

Abans de concloure el treball, m'agradaria dir que no m'atreveixo a generalitzar aquests resultats/conclusions, ja que, tot i haver recollit una gran varietat de referències teòriques que aporten conclusions semblants, només s'ha analitzat la documentació que ha dut a terme un centre en concret. Penso que cada centre, cada mestra, cada família i cada infant són diferents, i per tant, la documentació que s'adreça a les famílies no té per què seguir els patrons que s'han establert durant el treball. El que al CEIP El Martinet li vagi bé fer, no té per què anar-li bé a un altre centre, cada escola s'ha de fixar en la seva pròpia realitat i adaptar-se a les necessitats i demandes de les famílies i centrar uns objectius comuns i coherents entre tot l'equip docent.

Des del meu punt de vista, la documentació pedagògica és un aspecte que encara no està gaire arrelat a les escoles de les Illes Balears, i si més no, penso que les escoles on ja es duu a terme encara estan en procés de formar-s'hi, experimentar i trobar la manera adient de realitzar-les. Després de fer aquest treball, penso més que mai que la documentació en general, i específicament dirigida a les famílies, és un aspecte que tant les escoles com els formadors i referents teòrics haurien de tenir en compte, ja que, com s'ha pogut observar al llarg del document, tant a les referències teòriques que ens han aportat autors com Hoyuelos, Altimir, Galardini i Iozzelli, com durant el treball de camp, la documentació aporta grans beneficis tant a les famílies, com als infants i a l'equip docent.

Per tal de finalitzar aquest document, trobo adient fer una breu reflexió sobre la investigació realitzada.

Penso que al llarg d'aquest treball queda bastant reflectida la importància que té la documentació pedagògica per a les famílies i per a la millora de la relació entre famílies, mestres i infants.

Tot i que la documentació és una d'entre les moltes eines i canals de comunicació que existeixen per a la relació família escola, penso que aquesta és especial, ja que a més d'aportar informació a les famílies sobre el que fan els seus fills, i així com s'ha pogut comprovar al CEIP El Martinet, crea molta complicitat entre mestra, família i fins i tot infant, ja que, al igual que comenta Hoyuelos (2007), permet a les famílies mirar pel foradet del pany i saber com està el seu fill i com actua i veu la mestra a aquest infant.

Per altra banda, també s'ha pogut observar com la documentació no és quelcom que només serveix per a la pràctica reflexiva de les mestres, sinó que també aporta grans beneficis a la resta de la comunitat educativa, i en concret a les famílies. Algunes d'aquestes aportacions, com el fet de reviure la pròpia infància o el de millorar o canviar la visió que es té de la infància, m'han sorprès positivament, i em fan veure la quantitat d'aspectes positius que té documentar per a les famílies. També, s'ha observat com les mancances d'aquesta eina comunicativa són mínimes, com per exemple la preocupació de que l'infant no aparegui a una gran quantitat de documentacions, inquietud que penso que podria minvar si es parlés més obertament amb les famílies sobre això i sobre els objectius que persegueix el projecte.

Passant a parlar del format i l'estètica, penso que, tant amb les paraules de Bonàs (2006) i Davoli (2009), com amb les opinions de les mestres i famílies, ha quedat clar que és important situar les documentacions en format de plafó a l'entrada de l'aula i permetre que aquestes puguin ser llegides i recordades en qualsevol moment del curs. També, el format ha de ser fresc, fàcil de llegir, amb fotografies i converses, i amb un llenguatge auster i emotiu. A algunes famílies els costa llegir-se la història al complet o llegir-la quan no apareix el seu fill, per tant, cal fer-les atractives als ulls perquè posteriorment puguin ser llegides.

Un aspecte que m'agradaria destacar és el fet de poder emportar-se les documentacions a casa. Hi ha pocs referents teòrics que parlin sobre aquesta acció, sobretot en parla Bonàs (2006), però després de llegir les opinions de les famílies del CEIP El Martinet, i de veure la posterior reacció d'aquestes al saber que se'n podien emportar les històries a casa, me n'he adonat de la gran importància que té aquest petit fet. Penso que totes aquelles mancances que vaig observar

al llarg dels qüestionaris i entrevistes amb les famílies (la falta de temps, el no llegir-se les històries completes, el parlar només “a vegades” amb els infants...) segurament ara han minvat i millorat pel fet que la documentació arribi a les cases. Per desgràcia, aquest es tracta d'un element que no he pogut analitzar durant el treball, ja que no va ser fins finals de maig que es va engrescar aquesta idea, i per tant, no vaig tenir temps d'analitzar les reaccions dels pares i les posteriors aportacions que suposa ficar la documentació a les cases. Però personalment, crec que poder endur-se-la a casa és un aspecte beneficiós, tant per les famílies com pels infants i les mestres.

Per acabar, cal comentar que durant el treball de camp he pogut veure com les famílies estan molt agraïdes amb les documentacions que realitzen les mestres, i això, penso, que és suficient motiu per veure que la documentació adreçada a les famílies és quelcom meravellós, que converteix una porta tancada, en un mirar junts, on infants, famílies i mestres van creixent i aprenent de la mà.

7. Referències bibliogràfiques.

- Altimir, D. (2006). *Com escoltar els infants?*. Col·lecció: Temes d'infància, 53. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat.
- Alcaraz, N; Noreña, L; Rojas, J. & Rebolledo, D. (2012). Aplicabilidad de los criterios de rigor y éticos en la investigación cualitativa. *Aquichan*. Vol. 12. Num. 3; pp. 263-274.
- Bonàs, M. (2006). L'art del pintor de paisatges. Algunes reflexions entorn de la documentació. *Revista: In-fàn-cia*. Num. 151; pp. 24-28.
- Boneta, N; del Agua, S. & Borrueal, E. (2007). L'aire del rostre. *Revista Guix d'Infantil*. Num. 39; pp. 16-22.
- Bronfenbrenner, U. (1987). *La ecología del desarrollo humano*. Barcelona: Paidós.
- Cook, T.; & Reichardt, Ch. (1986). *Métodos cualitativos y cuantitativos en investigación evaluativa*. Madrid: Morata. Recuperat el 14 de març del 2017 de: http://www.fceia.unr.edu.ar/geii/maestria/2014/DraSanjurjo/12de20/Cook_Reichardt.pdf
- Dahlberg, G. (2005). *Más allá de la calidad en Educación Infantil*. Barcelona: Graó.
- De la Guàrdia, R. (2007). La relació professorat-famílies a l'educació infantil: actituds i rols. *Revista Guix d'Infantil*. Num. 35; pp. 31-34.
- Díez, M. (2013). *10 Ideas clave: La educación Infantil*. Barcelona: Graó.
- Ferrer, M. & Riera, M. (2015). Relaciones y encuentros con las familias en Educación Infantil. *RELAdeI*. 4(2); pp. 27-42.
- Figuroa, L. (2007). *El proceso de control de calidad para las empresas de Servicios logísticos. Metodología* (Tesis de Administración de Negocios Internacionales, Universidad de las Américas Puebla). Recuperat el 15 de març del 2017 de: http://catarina.udlap.mx/u_dl_a/tales/documentos/lni/sol_f_II/indice.html
- Fontanet, T; Trullols, H; Romera, O. & Vilchez, C. (2016). *T'estimo però no ho sé escriure*. Barcelona: El Martinet.
- Galardini, A; Iozzelli, S; Davoli, M. & Tognetti, G. (2010). *Documentar: afinar els ulls per captar moments*. Col·lecció: Temes d'infància, 62. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat.
- González, R. & Latorre, A. (1987). *El mestre investigador. La investigació a l'aula*. Barcelona: Graó.

- Hoyuelos, A. (2012). Les imatges fotogràfiques com a documentació narrativa. *Revista: In-fàn-ci-a*. Num. 188; pp. 7-15.
- Hoyuelos, A. (2007). Documentació com a narració i argumentació. *Revista: Guix d'Infantil*. Num. 39; pp. 5-9.
- Intxausti, M. (2014). *L'entrevista: construir la relació amb les famílies (0-6)*. Barcelona: Graó.
- Latorre, A.; Rincón, D.; & Arnal, J. (1996). *Bases metodològiques de la investigació educativa*. Barcelona: GR92.
- Mir, M; Balte, M. & Hernández, M. (2009). Contextos de colaboración familia-escuela durante la primera infancia. *Revista Electrònica d'Investigació i Innovació Educativa i Socioeducativa*. 1(1); pp. 46-64.
- Molina, L. (1996). L'observació, un esclavó en l'acció educativa. *Signos*. Num. 5 i 6.
- Ostiz, C. & Martínez, J. (2007). Representacions informatives que omplen espais de les nostres vides. *Revista Guix d'Infantil*. Num. 39; pp. 25-26.
- Paniagua, G. (2009). L'estil comunicatiu amb les famílies. *Revista Guix d'Infantil*. Num. 51; p. 25.
- Riera, M. (2005). El espacio-ambiente en las escuelas de Reggio Emilia. *Indivisa, Boletín de Estudios e Investigación*. Monografía III; pp. 27-36.
- Riera, M. (2007). Establecer puentes de dialogo con las familias: Los escenarios para la relación. *Rivista Italiana di Educazione Familiare*, n. 2; pp. 66-76
- Riera, M. & Ferrer, M. (s.d.). *Plafons*. Curs de Postgrau Aprofundiment en el 1er. Cicle d'EI – ICE – UB.
- Rinaldi, C. (2006). *La pedagogia de la escucha: La perspectiva de la escucha desde Reggio Emilia*. Seminario Introducción a la propuesta Educativa Reggio Emilia, Bogotá.
- Rodríguez, D.; & Valdeoriola, J. (s.f.). *Metodología de la investigación*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya. Recuperat el 15 de març del 2017 de: http://zanadoria.com/syllabi/m1019/mat_cast-nodef/PID_00148556-1.pdf
- Xarxa territorial d'educació infantil a Catalunya (2008). *Documentar, una mirada nova*. Barcelona: Temes d'Infància. Rosa Sensat
- Xarxa territorial d'educació infantil a Catalunya (2009). *Documentar la vida dels infants a l'escola*. Barcelona: Temes d'infància. Rosa Sensat.

8. Annexes.

ANNEX 1. Entrevista a les mestres.

ENTREVISTA A LES MESTRES:

- Perquè s'inicia el projecte "Històries de les nostres"? Quins eren els vostres objectius? Creus que s'estan complint?
- Què us aporta a l'equip fer històries dirigides a les famílies?
- Què creus que aporta a les famílies?
- Penses que les històries són un pont de comunicació entre família i escola? Ha augmentat o millorat la comunicació família-escola?
- Com responen les famílies davant d'una història nova? Us comenten alguna cosa?
- Heu rebut alguna queixa per part de famílies sobre les històries?
- Milloraries o canviaries alguna cosa de les històries?

ANNEX 2. Exemple de registres fotogràfics.

Els infants tenen la facilitat de poder veure i reviuire les històries i experiències que ells o els seus companys han viscut.

Els infants es senten reconeguts en les històries, veuen que són importants i se'ls té en compte. A més, poden reviuire el passat i compartir-lo amb altres companys.

Veure les històries permet a les famílies sentir-se part de l'escola, mirar pel forat del pany i saber que hi passa quan ells no hi són presents.

Mònica: Marla, he vist que fa uns dies la Maria i tu vau anar a caçar monstres!

Marla: Sí! Mira, vam fer un mapa. Jo te'n faré un, així tu també els podràs buscar.

La Marla li fa un mapa a la seva mare, així com ho va fer a la història que es va publicar (veure annex 6).

ANNEX 3. Qüestionari a les famílies.

QÜESTIONARI A LES FAMÍLIES. HISTÒRIES DE LES NOSTRES.

Per tal de saber més sobre el que penseu les famílies sobre el projecte de documentació "Històries de les nostres", us convido a contestar el següent qüestionari. Marqueu la opció que considereu millor. Per tal de tenir una informació més concreta, agrairia que expliquéssiu un poc el perquè de la vostra resposta.

- T'agrada com s'està duent a terme el projecte "Histories de les nostres"?
 - o Si
 - o NoPerquè?:

- Creus que les històries estan ajudant a millorar la relació família-escola?
 - o Si
 - o NoPerquè?:

- Creus que les històries ajuden a tenir més comunicació amb l'infant?
 - o Si
 - o NoPerquè?:

- A casa es parla alguna vegada de les històries que es penjen al plafó?
 - o Si
 - o No
 - o A vegadesQuè en parreu?:

- Et llegeixes la història completa?
 - o Si
 - o No
 - o A vegadesPerquè?:

- Et preocupa no veure al teu fill sovint a alguna història?
 - o Si
 - o NoPerquè?:

- Què milloraries de les històries? (pots escollir més d'una resposta i escriure'n d'altres)
 - o Res
 - o La presentació
 - o El vocabulari emprat
 - o El número d'històries que es fan
 - o El temps que estan exposades
 - o Les fotografies
 - o Que hi surti més el meu fill
 - o Els temes dels que es parlen
 - o Altres:

- Què creus que t'aporta el projecte "Històries de les nostres"? (pots escollir més d'una resposta i escriure'n d'altres)
 - o Res
 - o Transparència per part del centre i mestres
 - o Seguretat i confiança cap al centre i mestres
 - o Saber el que fa el meu fill
 - o Canviar la visió d'infància que tinc
 - o Entendre millor el projecte educatiu del centre
 - o Augmentar la comunicació amb la mestra
 - o Augmentar la comunicació amb el meu fill
 - o Altres:

ANNEX 4. Entrevista informal a les famílies.

ENTREVISTA INFORMAL A LES FAMÍLIES:

- Què penses de les històries que pengen als panells de documentació?
- Com et fa sentir o que et fa pensar veure aquestes històries?
- Què creus que t'aporta veure i llegir aquestes històries?
- A vegades et pot molestar que el teu fill no aparegui a alguna historia o que no faci el mateix que fan altres infants a una història?

ANNEX 5. Carta a les famílies.

Estimades famílies,

Soc l'Ana, i com sabeu, estic realitzant les meves darreres pràctiques. Però també, ara estic preparant el Treball Final de Grau de la carrera! El tema que he escollit treballar és "La documentació dirigida a les famílies", vull investigar i reflexionar sobre els beneficis que aporta la documentació, en concret les "Històries de les nostres", a les famílies i a la relació família-escola.

El meu treball parla sobre les famílies i la seva opinió, per tant, vosaltres en formeu un paper fonamental! Agrairia la vostra ajuda i col·laboració. Us explico! M'agradaria poder fer-vos alguna fotografia mentre llegiu les Històries de les nostres, i de tant en tant, fer-vos alguna pregunta referent a que penseu d'alguna història. Més endavant us passaré un qüestionari el qual podreu contestar de forma voluntària. I res més!

També us vull demanar permís per poder fotografiar als vostres fills si en algun moment miren una història o si en conversen amb vosaltres.

Amb aquesta carta el que vull és donar-vos a conèixer el meu projecte, demanar-vos permís per poder fotografiar-vos a vosaltres i als vostres infants, i es clar, que no us sorprengueu si algun dia us pregunto sobre documentació!

Jo pare/mare/tutor de

Autoritzo que la imatge del meu fill pugui aparèixer a la documentació visual utilitzada únicament al Treball Final de Grau d'Ana Maria Duran Cabot.
(Marqueu la casella si la resposta és afirmativa)

Autoritzo que la meua imatge pugui aparèixer a la documentació visual utilitzada únicament al Treball Final de Grau d'Ana Maria Duran Cabot.
(Marqueu la casella si la resposta és afirmativa)

Atentament,
Ana, practicant de l'espai de la farina.

ANNEX 6. Exemple de documentació “Històries de les nostres”.

La màgia de la infància

Tot i que ja porto un mes a l'escola, hi ha moments que em segueixen sorprenent i captivant, com són els jocs que sorgeixen entre els infants i la imaginació que hi ha al darrera.

Moltes vegades els jocs dels infants sorgeixen de sobte, sense adonar-te'n. Sorgeixen de petits detalls que puguin observar, d'objectes interessants, d'una experiència viscuda, d'una conversa... o de la simple i meravellosa imaginació. De cop una pintura esdevé un monstre, i un dibuix es converteix en un mapa. De cop, dos infants s'ajunten, així perquè sí, i comencen una aventura.

L'aventura que engrescaren la Maria i la Marla em va cridar l'atenció, ja que... va sorgir d'una pintura!

La Marla i la Maria estaven a la taula de dibuix, i jugant jugant, una pintura es va trencar.

Marla: Oh! S'ha trencat. Un monstre ha trencat una pintureta. És el monstre de colors!

Maria: No, no. Aquí no hi ha cap monstre.

Marla: S'ha escapat. L'hem d'anar a buscar. Vens Maria?

Maria: Però on l'anem a buscar? Podem fer un mapa!

La Maria i la Marla es disposen a fer dos mapes i a recórrer tota la comunitat per tal de trobar al monstre de colors. Després d'una llarga estona observant-les anar de dalt a baix, de córrer, de mirar dintre de la sala de material, de seure's a compartir secrets, de compartir l'aventura amb altres infants... Els pregunto si ha han trobat al monstre.

Maria: L'hem trobat a "L'Illa dels Macarrons". Ara busquem al monstre rosa!

El joc continua gran part del matí, segueixen cercant i recercant per tot on els arriba la mirada. Apareixen més monstres, el taronja, el vermell, el verd...

Maria: Ja hem trobat el monstre de color rosa i el taronja. Ara busquem el vermell!

Marla: Hem anat a buscar-los a la foscor, allà on hi ha la cova dels monstres. No hem trobat el vermell, però hem vist el monstre de color verd.

Maria: No l'hem pogut atrapar!

Marla: Maria, tornem a "L'Illa dels Macarons" a veure si el trobem.

Maria: Vinga!

M'agradaria saber si finalment varen trobar al monstre verd, i si li digueren alguna cosa per haver trencat la pintura.

Però també em demano... com ha sorgit aquesta historia a partir de la ment d'aquests dos infants? És la màgia de la infància!

Per a mi, la imaginació és quelcom complex. Trobo summament difícil el fet de percebre alguna cosa o idea que no està present a la realitat, però els nens ho fan dia rere dia, i amb tota la naturalitat del món. La imaginació permet a l'infant desenvolupar-se i anar construint el seu propi món, també, penso que és una bona eina per que l'infant vagi adquirint els seus propis aprenentatges i coneixements.

Observant els jocs dels nens me n'adono que la imaginació no té límits. Amb ella pots crear el teu món ideal i ser una princesa, desenvolupar idees irracionals i construir un cotxe que pot volar, vèncer pors i saltar d'un lloc molt alt, mostrar sentiments i pensaments amagats, fer la teva pròpia interpretació de la vida.

I això és la màgia de la infància, la màgia de la imaginació.

Ana Duran Cabot
practicant de la Comunitat dels Petits
març del 2016